

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2023

Jaroslav Bruno DVOŘÁK

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Politická a bezpečnostní situace ECOWAS a vliv na migraci do
Evropské unie**

Diplomová práce

Autor: Jaroslav Bruno Dvořák

Studijní program: N6707 Politologie

Studijní obor: Africká studia

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Hradec Králové, 2023

ZADÁNÍ DP

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor:	Jaroslav Bruno Dvořák, Bc.
Studium:	F21NK0024
Studijní program:	N6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie - africká studia
Název diplomové práce:	Politická a bezpečnostní situace ECOWAS a vliv na migraci do Evropské unie
Název diplomové práce AJ:	Political and security situation in ECOWAS and its impact on migration to the European Union

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato diplomová práce si klade za cíl představit ucelený pohled na migraci do Evropské unie z uskupení ECOWAS za sledované období, a to v souvislosti s politickou stabilitou a bezpečnostní situací členských zemí Hospodářského společenství západoafrických států.

Stejně jako jiná období se i toto vyznačovalo určitými změnami v africké politice a tím pádem i dopady na životní úroveň obyvatelstva. Hlavní výzkumná otázka: Jaký vliv má bezpečnost a politická situace na migraci do EU?

Záhořík, J. (2019). *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Univerzita Karlova.

Flahaux, M.L. & De Haas, H. (2016). *African migration: trends, patterns and drivers*. *Comparative Migration Studies*, 4 (1).

Reid, R.J. (2011). *Dějiny moderní Afriky*. Praha: Grada Publishing.

Nwosu, I.A., Eteng, M.J., Ekpechu, J., Nnam, M.U., Ukah, J.A., Eyisi, E. & Orakwe, E.C. (2022). *Poverty and Youth Migration Out of Nigeria: Enthronement of Modern Slavery*. Abakaliki: Alex Ekwueme Federal University.

Aghedo, I. & Osumah, O. (2015). *Insurgency in Nigeria: A Comparative Study of Niger Delta and Boko Haram Uprisings*. *Journal of Asian and African Studies* 50, No. 2, 208 - 222.

World Values Survey. World Values Survey Association. Dostupné z <https://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>

Afrobarometer – Afrobarometer research network. Dostupné z <https://www.afrobarometer.org/>

De Montclos, M.A.P (2021). *Africký džihád: historické kořeny a současný význam*. Praha: Univerzita Karlova.

Zadávací pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Oponent: doc. Ing. Tereza Němečková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31.5.2022

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Jaroslav Bruno Dvořák

ANOTACE

Dvořák, Jaroslav Bruno. *Politická a bezpečnostní situace ECOWAS a vliv na migraci do Evropské unie*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2023, 61 s. Diplomová práce.

Tato diplomová práce si klade za cíl představit ucelený pohled na migraci do Evropské unie z uskupení ECOWAS za sledované období, a to v souvislosti s politickou stabilitou a bezpečnostní situací členských zemí Hospodářského společenství západoafrických států. Stejně jako jiná období se i toto vyznačovalo určitými změnami v africké politice a tím pádem i dopady na životní úroveň obyvatelstva. Hlavní výzkumná otázka: Jaký vliv má bezpečnost a politická situace na migraci do EU?

Klíčová slova: migrace, bezpečnost, Afrika, politická stabilita, ECOWAS, Evropská unie

ANNOTATION

Dvořák, Jaroslav Bruno. *Political and security situation in ECOWAS and its impact on migration to the European Union*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2023, 61 p. Diploma thesis.

This diploma thesis aims to present a comprehensive view of migration to the European Union from ECOWAS over the period under review, in the context of the political stability and security situation of ECOWAS member states. Like other periods, this one was characterised by certain changes in African politics and, consequently, the impact on the living standards of its population. Main research question: What is the impact of the security and political situation on migration to the EU?

Key words: migration, security, Africa, political stability, ECOWAS, European union

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych zde poděkoval mému vedoucímu této práce, děkanovi Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové, p. Mgr. Janu Prouzovi, Ph.D., za cenné připomínky, rady a nasměrování při tvorbě.

POUŽITÉ ZKRATKY

AFISMA	Společná vojenská operace ECOWAS v Mali
APC	Všelidový kongres, politická strana v Sierra Leone
EASO	Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu
ECOMIG	Vojenská intervenční mise ECOWAS v Gambii
ECOMOG	Společná vojenská monitorovací skupina ECOWAS
ECOWAS	Hospodářské společenství západoafrických států
EU	Evropská unie
EUCAP	Evropská civilní mise pro Sahel
EUMPM	Evropská vojenská partnerská mise v Nigeru
EUROPOL	Policejní organizace Evropské unie
EUROSTAT	Evropský statistický úřad
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci
MFDC	Hnutí demokratických sil v Casamance
MPSR	Vlastenecké hnutí za ochranu a obnovu, vojenská junta v Burkině Faso
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NPP	Nová vlastenecká strana, politická strana v Ghaně
NGO	nestátní neziskové organizace
OAMP	Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR
OCI	Index organizovaného zločinu
OSN	Organizace spojených národů
PAIGC	Strana pro nezávislost Guiney a Kapverd
RUF	Jednotná revoluční fronta, ozbrojené hnutí v Sierra Leone
SSA	subsaharská Afrika
THB	obchodování s lidmi
UNAMSIL	Vojenská mise OSN v Sierra Leone
UNDP	Rozvojový program OSN
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNICEF	Dětský fond OSN

Obsah

Úvod	3
1 Migrace, uprchlíci, Evropská unie a ECOWAS	6
1.1 K pojmu migrace	6
1.2 Nezbytná terminologie související s migrací.....	9
1.2.1 Legální versus nelegální migrace	9
1.2.2 Migrant, uprchlík a bezpečná země původu	10
1.2.3 Žadatel versus osoba požívající mezinárodní ochranu	12
1.2.4 Mezinárodní ochrana a její evidence v evropském právním prostředí	13
1.2.5 Neudělení mezinárodní ochrany a represivní opatření	14
1.2.6 Evropské a mezinárodní instituce vstupující do migrace	14
1.3 Politická stabilita a bezpečnost.....	15
2 Výzkumná část práce	17
2.1 Metodika.....	18
2.2 Hospodářské společenství západoafrických států.....	19
2.3 Případové studie a kvantitativní výzkum.....	21
2.3.1 Benin	21
2.3.2 Burkina Faso	24
2.3.3 Kapverdy	26
2.3.4 Côte d'Ivoire	28
2.3.5 Gambie	30
2.3.6 Ghana	32
2.3.7 Guinea	34
2.3.8 Guinea-Bissau	36
2.3.9 Libérie	38
2.3.10 Mali	40
2.3.11 Niger	43
2.3.12 Nigérie	45
2.3.13 Senegal.....	48
2.3.14 Sierra Leone.....	50
2.3.15 Togo	52
Závěr	55
Seznam literatury	60
Použité prameny.....	61

Úvod

Migrace, Afrika, bezpečnost. Tři fráze poslední dekády, které v médiích zaznívají poměrně často. Slova, která mají zvláště rozličné vnímání mezi laickou i odbornou veřejností a která jsou často emocionálně podbarvena výroky řekněme extrémněji laděných politiků či médií především v dezinformační scéně, se dostávají do popředí stále častěji i s využíváním internetu a sociálních sítí. Záležitost, o které se v různých kruzích píše stále více, dokazuje, že má tak dynamický charakter, který vyžaduje kontinuální zkoumání. Je velmi těžké učinit exaktní predikci migračních toků, jejich vývoj a popřípadě i zánik, jak jsme se mohli přesvědčit na válečném konfliktu na Ukrajině nebo bezprecedentní masovou migrační vlnou v roce 2015, ačkoliv její náznaky byly patrné již několik let předtím. Je to tedy fenomén tak komplexní, že jej nelze postihnout do jedné studie a naopak právě vyžaduje konstantní studium a především komplexní přístup, protože její příčiny – tedy to, co zvedne jedince a především masy obyvatel k pohybu – bývá často vzájemně provázané. Faktorů ovlivňující migraci (resp. emigraci) a to jak v rámci jednoho kontinentu, tak i mimo něj je několik a ne ve všech případech lze jasně říci, že pouze jen ten jediný má na ni primární vliv. Důvody k opuštění vlasti se liší mezi jednotlivými světovými oblastmi a regiony – např. migrace z Vietnamské socialistické republiky do České republiky má důvody zcela rozdílné i vzhledem k silné komunitě vietnamských občanů, z nichž další generace se rodí již jako občané ČR, oproti migraci ze zemí tzv. bývalého sovětského bloku. Lze zajisté oprávněně tvrdit, že jeden či více důvodů může motivovat k odchodu z vlasti mnohem zásadněji než důvody jiné. Tyto se na pomyslné škále různě pohybují a je potřeba k nim nahlížet i z hlediska geografického, neboť zcela jistě bude mít k migraci jiný důvod jedinec ze subsaharské Afriky (dále jen jako „SSA“) než ten, který pochází např. z východní Evropy (Ukrajina, Bělorusko, Moldávie). Vzhledem k náročnosti cesty a s ní souvisejícím bezpečnostním rizikům se tím pádem jedná o zásadní faktor.

Tato práce si klade za cíl zhodnotit, do jaké míry se bezpečnost a politická stabilita za sledované období podílí na migraci z jednotlivých států Hospodářského společenství západoafrických států (dále jen jako „ECOWAS“) do Evropské unie (dále jen jako „EU“). Předmětný časový rámec je určen na rozmezí mezi lety 2012 a 2021 a to z důvodu, že toto období sebou přineslo obrovské migrační vlny, a také je doprovázeno po relativní stabilitě opětovným „sestupem“ západoafrických států.

Uvedené dva faktory spolu úzce souvisí, neboť jak bude uvedeno dále, má bezpečnost státu a zejména jeho okrajových méně rozvinutých regionů logickou příčinnou souvislost s výkonem státní správy. O bezpečnosti v tomto ohledu bude hovořeno uceleně, zvláště jako o schopnosti státu zajistit veřejný pořádek a základní služby, jmenovitě zdravotnictví a přístup k potravinám a pitné vodě. Ostatně termín „chudoba“ není všeobecně vnímán pouze jako nízký finanční příjem, ale i jako právě nedostatek těchto základních životních prostředků. Tyto klíčové pojmy budou samozřejmě detailněji následně popsány.

Důvodů, pro které je v této práci vybrán region ECOWAS, je několik. Prvně se dá vysledovat jisté dominantní zastoupení občanů tohoto západoafrického uskupení (především Nigérie, Mali, Ghany nebo Côte d'Ivoire¹) mezi migranty do zemí EU (Frontex, 2022). Za druhé můžeme pozorovat jistou částečnou podobnost členských států ECOWAS s EU (integrace, vízová politika či celní unie). Za třetí EU pokračuje ve svém partnerství v oblasti evropských aktivit v celém tomto regionu. A jako poslední nelze rozporovat neopomenutelnou koloniální historii zemí ECOWAS a související těsné vazby s původními evropskými hegemony (např. Mali, Senegal versus Francie apod.), byť tyto vztahy se samozřejmě dají rozšířit na větší část kontinentu.

Západní Afrika má svá specifika, jež jsou pro jednotlivé státy ECOWASu společné právě v oblasti vnitřní bezpečnosti a politiky. Jak bylo naznačeno výše, bude zkoumáno, do jaké míry je kombinace obou zmíněných zásadním „push efektem“. Je jasné, že příhodné podmínky musí být vytvořeny i na straně přijímající, tedy EU, což lze označit za „pull efekt“. Není-li dostatečně zastoupena existence obou efektů, nedá se de facto hovořit o masové migraci (Urbanski, 2022).

V této práci bude rozebrána klíčová terminologie bezprostředně související s migrací. Vzhledem k tomu, že pro jednotlivé členské státy EU je závazná společná vízová a azylová politika, je nezbytné ji zde uvést. Je sice faktem, že řízení o udělení mezinárodní ochrany podléhá podobně jako dlouhodobé či trvalé pobyty

¹ Velmi často bývá tato západoafrická země překládána jako Ivory Coast nebo Pobřeží Slonoviny, což v překladu tento význam sice má, nicméně je to označení špatné, neboť jak sama v roce 1985 informovala OSN, vyžaduje jako svůj oficiální název právě Côte d'Ivoire, tedy ten bez překladu.

vnitrostátnímu právu příslušnému členskému státu, nicméně tyto jsou v dílčích částech vázány povinnými ustanoveními, jež sebou harmonizace evropského azylového práva přináší. Do migrační „hry“ zde kromě legislativních opatření v oblasti azylu vstupují i mezinárodní a evropské instituce, jež budou rovněž vyjmenovány.

V dosavadní literatuře je zejména za poslední dekádu migrace velmi populární. Svě k tomu přispívá i fakt zvýšeného zájmu široké veřejnosti, zejména díky její značné medializaci, mnohdy však ve spíše negativním měřítku. Například Robin Cohen, který se jí dlouhodobě zabývá zejména i s odkazem na Afriku, ve své publikaci z roku 2019 migraci dává do kontextu lidského vývoje. Tvrdí, že nejde o moderní událost, jako spíše o dlouhodobou lidskou aktivitu, která formovala (nejen) evropskou společnost.

Uplatnění občanů na pracovním trhu má nepopíratelný vliv na migraci, a to nejen v Africe, navíc pokud je zohledněno životní prostředí dotčených regionů, které jsou kontinuálně vystavovány suchu a postupující desertifikaci Sahary. Tomuto se věnuje práce Veroniky Valčákové (2016), ve které dává populační růst do kontextu s migrací do EU. Přichází s tvrzením, že vlivem nerovnoměrného rozmístění obyvatelstva (zejména v pobřežních oblastech) vzniká socioekonomická tenze, která vytváří zásadní faktor k přestěhování do bezpečnějších a vyspělejších zemí. Rovněž pracuje s myšlenkou, že částečným řešením by mohla být adekvátní rozvojová pomoc. To je nicméně téma značně obtížné, zvláště zvážíme-li problém její redistribuce, pokud se budeme bavit o materiálním zásobení.

Z akademických textů je určitě důležité uvést tematicky blízkou diplomovou práci od Jany Dvořákové z roku 2018 *Příčiny migrace ze západní Afriky*. Autorka zde představuje regionální pohled na emigraci z několika vybraných západoafrických států, z nichž jsou některé členy ECOWAS. Porovnává migrační toky jak do EU, tak i do USA spolu s vývojem v konkrétních zemích. Dochází k závěru, že ti jedinci, kteří prchají před bezprostředním ohrožením života, se uchylují spíše do blízkých sousedních států než ti, kteří emigrují z relativně stabilních zemí.

Zmíněné práce se zabývají migrací jako komplexem, a to buď pohybem lidí v rámci kontinentu, anebo mimo něj. S ohledem na již zmíněný fakt, a sice že migračních faktorů rozeznáváme několik, je cílem této diplomové práce ověření hypotézy, že právě bezpečnost a státní politika dotčených států ECOWAS není tím prioritním faktorem, který tlačí jedince k cestě do EU. Tato hypotéza vyplývá z hlavní

výzkumné otázky – jakou měrou přispívá bezpečnost a politická stabilita na migraci do EU? Je ale důležité říci, že tato otázka je aplikována jen na ECOWAS, jelikož vychází ze specifík tohoto regionu a jeho vývoje za poslední dekádu. Není tedy v jejích možnostech plošná aplikace závěrů na jiné státy světa a potažmo i Afriky.

1 Migrace, uprchlíci, Evropská unie a ECOWAS

1.1 K pojmu migrace

Migrace je často v laickém prostředí spojována s bezpečnostní situací, která se velice frekventovaně prezentuje jako jediný hybatel. Některé studie (např. Flahaux a De Haas, 2016 nebo Nwosu a kol., 2022) popisují, že migrační hybatelé nemusí být čistě z bezpečnostního hlediska. Lze nalézt i takové názory, že emigrace umožní lepší rozvoj země původu. Například World Values Survey provedl v roce 2017 další vlnu dotazování, konkrétně se zaměřím na Nigerijskou federativní republiku. Zde bylo zjištěno, že více jak 65 procent respondentů vnímá svůj potenciální odchod jako velmi přínosný pro rozvoj domoviny (World Values Survey Association, 2017). Toto lze velmi okrajově vysvětlit i z dnes už ustálené situace, že usídlení cizinci v nových zemích často posílají část svého výdělku svým rodinám do své vlasti. Toto je běžná praxe, která se ale bohužel často netýká jen zaměstnání v legální zóně obchodu, ale i různých nelegálních aktivit, zejména distribuce drog, cyber crime či v obchodu se ženami (EUROPOL, 2016). Jak bude uvedeno dále v této práci, nelze však nahlížet na tento fakt jako na jediný, který podněcuje k šíření názoru o prospěšné emigraci mezi obyvatelstvem Nigérie, potažmo celou SSA. Právě naopak komplexnost této problematiky naznačuje, že mnohem více než bezpečnost a stabilita regionu mají na migraci vliv vládní politiky, a to jak v zemích původu, tak i v těch hostitelských. Velmi důležitou úlohu sehrává rovněž déle působící diaspora tzv. expatů vytvářející zázemí pro další generace přistěhovalců.

Na migraci nelze nahlížet jako na fenomén čehosi cizího. Například anglický a všeobecně v mezinárodním prostředí uznávaný termín „alien“, často celosvětově užívaný na tzv. cizineckých pasech, má nepochybně potenciál evokovat v běžné populaci zcela jiný význam, než ve skutečnosti skýtá. Vysvětlení tohoto zásadního pojmu se může jevit jako neadekvátní či zavádějící, a to nikoliv v odkazu na filmovou tvorbu z 80. let minulého století, ale jako označení čehosi vzdáleného. Tento termín v sobě nese očividně kontext odlišnosti, která může u mnoha lidí podpořit již tak zažitě

striktní odmítání cizinců na základě kulturní a etnické rozdílnosti. Proto budou níže v této práci stěžejní pojmy týkající se označení migrujících osob specifikovány.

S ohledem na historii Evropy (a nejen Starého kontinentu) docházelo v různých dobách k uzavření domorodé společnosti před příchodem těch jiných, a to de facto napříč celou historií lidstva. Ranné státní uskupení v podobě městských států, mezi které bychom na evropském území mohli zařadit už keltská oppida v době pozdního latěnu (Mátl, 2016), byly i přes četné obchodní a politické styky relativně izolované. Nicméně právě obchod a prvotní mezinárodní vztahy znamenaly žádoucí kulturní a intelektuální výměnu. Tato přirozená aktivita, která doprovází lidstvo od nepaměti, se samozřejmě nevyhnula ani africkému kontinentu. Jak uvádí R. J. Reid (2011), Afrika byla s Evropou v čilém kontaktu již před začátkem 19. století. Diplomatická, kulturní a především obchodní mezikontinentální aktivita nebyla s ohledem na velikost a osídlení Afriky samozřejmě rovnoměrná.

Svoji roli rovněž sehrál i islám, který byl do Afriky exportován přes Rudé moře a Egypt až na jih do oblasti dnešního Súdánu a Somálska. Expanze islámu jakožto jednotného náboženství a všeobecného obchodního dorozumivacího prostředku rovněž přinesla i obchod s otroky směrem na sever a dále do Evropy, čímž došlo k vytvoření obchodních cest, které jsou do dnešní doby využívány jako migrační trasy směrem do EU. Jistým takovým historickým středobodem je tzv. západoafrická migrační trasa se svým centrem v nigerském městě Agadez, ve kterém se jižní migrační proudy setkávají a následně pokračují na sever, kde se poté rozdělí a volí různé způsoby přesunu. Agadez tedy v dnešní době opět z této aktivity čile těží, stejně jako ve 14. století těžil z trans-saharského obchodu.

Tento teoretický exkurs představuje migraci v historickém pohledu a přináší myšlenku, že migrace je integrální (a tedy neměnná) součást života na planetě Zemi. Někteří autoři se jí zabývali v komplexu již dříve a snažili se ji definovat. Například T. Hägerstrand v roce 1969 tvrdil, že je potřeba na ni nahlížet dvěma způsoby – buď číselným (statistickým) s ohledem na bilanci obyvatelstva, anebo jako podrobnějším zkoumáním individuálního lidského chování. Je evidentní, že druhý přístup umožní bližší pohled na zkoumání příčin a souvislostí a nelimituje se pouze na statistické výstupy, což je klíčové při pochopení migračních hybatelů. Nicméně právě spojení statistiky přistěhovalců spolu se situací v domovské zemi umožní hlubší analýzu důvodů odjezdu a nerezignuje na snahu jejich explanace.

vyznačující se delším časovým anebo permanentním trváním za využití různých prostředků, a to buď legálních či nelegálních, přičemž migrační cykly mohou být i opakované.

1.2 Nezbytná terminologie související s migrací

Bude nutné specifikovat několik klíčových pojmů, se kterými bude dále pracováno. I přes jejich vzájemnou zjevnou odlišnost nesmí být ale opomenuto, že jde o vyjádření statutu konkrétní osoby ve vztahu k právnímu systému, na základě kterého jedinec disponuje právy, či je naopak nemá, především v oblasti volného pohybu, přístupu na pracovní trh apod. Rovněž je potřeba připomenout, že ačkoliv se zde hovoří a bude hovořit o dvou faktorech migrace, které budou zkoumány, nejedná se v naprosté většině případů o ty jediné. Často bývají různě kombinované a na pomyslné škále důvodů se různě posunují.

1.2.1 Legální versus nelegální migrace

První esenciální termín – migrace – byl rozebrán o pár řádků výše. Je však potřeba rozlišit a stanovit, za jakých podmínek a okolností bývá migrace ještě doplněna přívlastky nelegální, neboli neoprávněná, a legální, čili ta zákonná. Z praxe vyplývá, že za legální migraci se považuje ta, jež je v souladu se státní vízovou a přistěhovaleckou politikou. Zároveň je splněna podmínka stanovující, že osoby, které legálně migrují, bývají před svou cestou vybaveni pobytoým oprávněním, na jehož základě překračují vnější hranici schengenského prostoru (International Organization for Migration [IOM], 2019).

Oproti tomu nelegální migrace, častokrát označována jako neregulérní, je v podstatě opozitem shora uvedené definice. Osoba migrující neoprávněně se do tohoto postavení dostane buď v době překročení státní hranice na místě jiném než určeném, přičemž nemusí být zároveň nositelem pobytového oprávnění, anebo se do nelegálního postavení dostane až po vypršení platnosti dokumentů či víz, na základě kterých na území setrvala. Druhým zmíněným se rozumí tzv. „overstay“, neboli překročení doby pobytu. V obou případech hovoříme o nelegální migraci (Glosář EU, 2023). Jelikož statistické zdroje dat rozlišují nelegální migraci i na tyto dva prvky, tedy neoprávněný vstup a neoprávněné setrvání na území, je nezbytné je zde uvést, neboť je klíčové rozlišovat, jakým způsobem se cizinci do EU dostávají, tedy legálním, či naopak.

Na závěr lze ještě zmínit, že ačkoliv je v době čekání na rozhodnutí o mezinárodní ochraně cizinec oprávněn setrvat na území státu, v kterém má požádáno, nestaví jej to do role jedinců využívající plného pobytového oprávnění. Žadatel je v tomto případě na území v režimu tzv. strpění. Z tohoto důvodu je nezbytné se vyvarovat mylné interpretaci ve statistických datech, jelikož by se v podstatě z neoprávněně pobývajícího jedince stal oprávněný. Schengenské acquis, které jsou závazné pro všechny státy této dohody, rozlišují mezi hranicemi vnitřními a vnějšími. Řada států, mezi které patří Česká republika, nemá vzhledem ke své geografické poloze vnější pozemní hranici. Konkrétně mívají pouze ty vzdušné, dislokované pouze na mezinárodních letištích. Letecké společnosti dopravující cestující z tzv. třetích zemí mají stanovenou povinnost vzít na palubu jen ty, které splňují podmínky ke vstupu, a rovněž seznamy cestujících předem hlásit policejním složkám. Z tohoto důvodu v těchto státech nedochází tak často k nelegální migraci na vstup na území. Ročně jde maximálně o desítky případů, oproti tomu nelegální migrace v případě překročení doby pobytu bývá mnohem vyšší (MVČR Odbor azylové a migrační politiky [OAMP], 2023).

1.2.2 Migrant, uprchlík a bezpečná země původu

V horní části bylo provedeno teoretické vymezení pojmu migrace. Migrant z logiky této definice je osoba migrující, překračující státní hranici, jehož postavení ve vztahu k právu se liší. Vymezení tohoto pojmu může být poněkud vágní, jelikož celosvětově není právně nijak ukotveno, na rozdíl od pojetí slova „uprchlík“, který je jasně definován v Úmluvě o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a souvisejícím protokolem z roku 1967. Jde o mezinárodně přijaté akty Organizace spojených národů, spadající pod kompetenci Úřadu vysokého komisaře pro uprchlíky (dále jen jako „UNHCR“), které jsou v evropském a českém právu implementovány. Úmluva tedy uprchlíkem označuje osobu, která *„se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů“* (Organizace spojených národů [OSN], 1951). V ní je jasně definováno, že uprchlíkem je tedy osoba jasně exponovaná politickému a bezpečnostnímu riziku vzhledem ke svému původu či přesvědčení, což je jasným vyobrazením této často milné interpretace a zaměněním obou pojmů. Pokud takový

jedinec tuto obavu před orgány prokáže jako oprávněnou, je mu udělen statut mezinárodní ochrany (podrobněji viz bod 1.2.4).

Z výše uvedeného vyplývá, že ne každý migrant může být uprchlíkem, jelikož musí splňovat zákonem a touto konvencí stanovené předpoklady. Uvedené omezení v podstatě kopíruje koncept tzv. bezpečných třetích zemí původu, tedy těch, kde „*je právo uplatňováno demokraticky a kde politické poměry obecně a trvale nevedou k pronásledování, mučení, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání nebo k ohrožení z důvodu nerozlišujícího násilí v situacích mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu*“ (Nařízení evropského parlamentu a rady č. 862/2007). Tento seznam je spravován ve všeobecně platném evropském nařízení, přičemž bývá v jednotlivých členských státech implementován do národního práva – například v ČR jako příloha zákona č. 325/1999 Sb. o azylu (dále jen jako „Zákon o azylu“). Takovým žadatelům nebývá z rozhodovací praxe mezinárodní ochrana většinou udělena, neboť nesplňuje stanovené podmínky, maximálně dochází k poskytnutí statutu doplňkové ochrany, která je nižším stupněm azylu. Seznam bezpečných zemí bývá spravován v rámci EU všemi členskými státy, přičemž je pravidelně aktualizován, rovněž může být i omezen na určitý region – tak tomu bylo v případě Ukrajiny do února 2022.

Dle této evropské metodiky není na uskupení ECOWAS nahlíženo jednotně, neboť některé státy jsou považovány za bezpečné (např. Ghana) a jiné naopak (např. Nigérie). Právě v souvislosti s touto legislativní překážkou pro osoby migrující z těchto tzv. bezpečných zemí bude dále sledováno, jaký je jejich další osud po příjezdu do EU i případě překážek ve vycestování a následné integrace. Problém je navíc rozšířen i o fakt, že ne všechny členské státy evropské sedmadvacítky dosahují konsenzu v případě označení třetí země za bezpečnou či nikoliv. To je případ zmíněné Ghany, která je dle Rakouska, Kypru, ČR, Francie, Německa a dalších považována za bezpečnou, což je rozporováno postojem Belgie, Chorvatska nebo Švédska (European Union Agency for Asylum [EASO], 2021). Tato evropská nejednotnost je poté přimíchána do rozhodovací praxe. Jedinci migrující ze země původu do členské země EU, která tuto domovskou nepovažuje za bezpečnou, mají logicky větší šanci na udělení mezinárodní ochrany než ti, kteří jsou ze země označené jako bezpečná. To může způsobovat i jev, který je znám z vízové problematiky a který je nazván „visa shopping“. Tento pojem znamená, že žádost (o vízum, azyl) je podána tam, kde je úspěch jistější. V dnešní moderní propojené době existuje několik facebookových

skupin, povětšinou skrytých, kde dochází k čilé výměně informací mezi úspěšnými žadateli a těmi co se teprve rozhodují. Aktuální kompletní tabulka bezpečných třetích zemí (jaro 2023) je uvedena v příloze.

1.2.3 Žadatel versus osoba požívající mezinárodní ochranu

Evropský azylový proces je všeobecně řízen Směrnicí evropského parlamentu a rady č. 2013/32/EU. Je rozlišeno mezi dvěma dílčími částmi mezinárodní ochrany. Za prvé to je azyl, který se dá považovat za nejvyšší stupeň přiznané ochrany a lze jej okrajově přirovnat k trvalému pobytu. To je v podstatě statut udělený na dobu neurčitou. Například MVČR v roce 2019 udělilo azyl jen v 61 případech a to osobám pocházející z Burundi, Egypta anebo i Ruské federace (OAMP, 2019).

Za nižší stupeň je označena doplňková ochrana. Ta bývá z praxe přiznána těm, kteří nesplňují přísné podmínky k udělení azylu, ale existuje zároveň objektivní překážka v jejich vycestování do domovské země, zejména rizika v oblasti lidskoprávní. Rozdílnost v počtu úspěšných žádostí lze v krátkosti demonstrovat třeba na Francii, kde za loňský rok bylo vydáno 84 910 doplňkových ochran (Eurostat, 2023).

A jako poslední varianta je dočasná ochrana. K její aplikaci došlo naposledy v EU až v roce 2022 po vypuknutí války na Ukrajině. Ta zcela vypadá z azylového režimu jelikož přepokládá svižnější udělení státní ochrany běžencům při masivních migračních číslech a je zároveň řízena zcela jiným právem. Členské státy EU ji aplikují podle Směrnice Rady EU č. 2001/55/ES.

Dle shora uvedených právních norem rozumíme žadatelem o mezinárodní ochranu tu osobu, která formálně požádala o správní opatření za účelem udělení mezinárodní ochrany. Dle čl. 9 Směrnice EP č. 2013/32/EU (2013) je žadatel oprávněn do doby vyřízení své žádosti setrvat na území členského státu, v němž má požádáno. Ten však nesmí opustit, praxe ovšem ukazuje, že tomu tak vždy není. Žadatelé smí po dobu čekání na rozhodnutí správního orgánu pracovat a mají rovněž právo na lékařskou a finanční asistenci (UNHCR, 2023). Držitelem mezinárodní ochrany se osoba stane v momentě, kdy jsou příslušnou autoritou v první nebo další instanci po pravomocném rozhodnutí uznány důvody k jejímu udělení. Osoba získává právo na volný pohyb v rámci schengenského prostoru a přístupu na pracovní trh.

Při první žádosti jsou do doby rozhodnutí odebrány cestovní doklady. Pakliže je statut doplňkové ochrany či azylu udělen, smí taková osoba požádat o cizinecký pas (alien's passport), anebo uprchlický pas (refugee travel document) v případě druhého. Oboje se tedy liší dle formy udělené ochrany, přičemž druhý jmenovaný má celosvětově uznávaný formát v podobě zobrazení dvou čar na deskách, které označí statut uprchlíka dle Ženevské konvence z roku 1951 (viz obrázek 2).

1.2.4 Mezinárodní ochrana a její evidence v evropském právním prostředí

Každý jedinec starší 14 let, který v EU požádá o mezinárodní ochranu, je v rámci přijímacího procesu daktyloskopován. Povinnost odebrat otisky prstů je závazná pro všechny policejní či azylové orgány dle Nařízení EP č. 603/2013. Za tímto účelem je vytvořen jednotný informační systém EURODAC, kde je snímaná osoba evidována po dobu 20 let. Předností této databáze je rovněž určení, zda žadatel nemá aktuální záznam o probíhajícím azylovém řízení, jeho ukončení či není vedený v pátracím Schengenském informačním systému (SIS druhé generace). V případě, že jedinec požádá o azyl v další zemi a tato skutečnost je v EURODACu zjištěna, je zahájeno tzv. Dublinské řízení o jeho navrácení, jelikož příslušný je pouze úřad v první požádané zemi.

Může nastat i situace, že migrující osoba není při příjezdu na vnější hranici zachycena a pokračuje skrytě dále do vnitrozemí. Výše uvedený proces je proveden až v případě jejího zjištění vnitrostátními policejními složkami. Dotazování do EURODACu je proces, který se standardně provádí i v případě vyhoštění, tedy v momentě, kdy je s cizincem zahájeno správní řízení. Z tohoto důvodu mohou být součástí statistických výstupů i záznamy z vnitrozemských členských států, jako tomu např. během léta a podzimu 2022 na česko-slovenské hranici. Statistiky neregulérních příjezdů jsou tedy utvářeny jak hlášením států sedmadvacítky, tak i výstupy ze jmenovaného informačního systému.

Osoby mladší čtrnácti let jsou rovněž evidovány v rámci vnitrostátních evidencí, a to i v případě, že jsou bez doprovodu (tzv. unaccompanied minors). V oblastech, které jsou dlouhodobě pod velkým migračním tlakem, působí příslušníci agentury Frontex. Její příslušníci podporují místní pohraniční orgány a jejich úkolem je mimo jiné vyhledávání zvláště zranitelných jedinců, zejména těchto dětí bez doprovodu.

1.2.5 Neudělení mezinárodní ochrany a represivní opatření

Jelikož je ve výzkumné části této práce zmíněna i integrace (resp. návraty) občanů uskupení ECOWAS, kteří se rozhodli k opuštění vlasti se záměrem dosáhnout některé ze zemí EU, je nezbytné i zmínit proces, jenž naopak končí neudělením pobytu či azylu. Pokud cizinec zvolí legální² cestu a obdrží vízum ještě před svojí cestou, je v podstatě na dobré cestě toto základní pobytové oprávnění později povýšit na vyšší úroveň, pakliže splní dílčí podmínky. Co se stane ale v případě, je-li žádost o ochranu zamítnuta? Z horních kapitol je již patrné, že žadatel je oprávněn setrvat na území toho státu, v němž má požádáno. V něm pobývá v rámci tzv. strpění. Pakliže správní orgán i nadřízený soud v případě odvolání uzná, že překážky v udělení přetrvávají, je takovému žadateli po pravomocném rozhodnutí, proti němuž je další odvolání nepřipustné, udělen výjezdní příkaz (departure order). Takový musí respektovat a území ve stanovené lhůtě opustit, v opačném případě se na něj bude nahlížet jako na osobu bez pobytu – tedy nelegálně pobývajícího cizince.

Všeobecně se rozlišuje mezi několika důvody k neudělení azylu, mezi ně patří zejména spáchání zvlášť závažných trestných činů v oblasti proti lidskosti, násilné trestné činy nebo představuje nebezpečí pro bezpečnost státu (čl. 31 a násl. Směrnice EP č. 2013/32/EU, 2013). Rovněž je potřeba zmínit, že dokazování lpí na bedrech žadatele, jelikož dle čl. 13 odst. 2. bodu 2 Směrnice EP č. 2013/32/EU (2013) musí předat veškerou dokumentaci mající vliv na posouzení žádosti.

1.2.6 Evropské a mezinárodní instituce vstupující do migrace

Přes nepřehledné množství různých neziskových organizací (tzv. NGOs) fungující v migrační oblasti, ať už od těch pomáhajících v integraci běženců či provádějící záchrané operace ve Středozemním moři, lze jmenovat zejména tři nadnárodní, které jsou financovány mezinárodními institucemi – UNHCR (zmíněn v kapitole 2.2.2.), Mezinárodní organizace pro migraci (dále jen jako „IOM) a Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (dále jen jako „EASO“).

UNHCR je dílčí součástí Organizace spojených národů a má celosvětové působení. Jejím posláním je pomoc uprchlíkům, především lékařská a potravinová. Mnohdy působí v zemích, které azylovým procesem nedisponují nebo mu nevěnují

² K tomuto pojmu viz kapitola 1.2.1.

dostatečnou pozornost – to je příklad třeba Tuniské republiky, která je známá špatným zacházením s běženci i absencí azylového zákona (Global Public Policy Institute, 2023). IOM vznikl v příznačném roce přijetí ženevských úmluv o právním postavení uprchlíků, tedy 1951. Tato nevládní organizace často operuje v zemích potýkající se s migračním tlakem, kde vedle Frontexu obvykle spolupracuje i s policejními pohraničními složkami – k vidění jsou na Balkáně apod. Třetí zmíněná, EASO, je agentura spadající organizačně a tím i finančně přímo pod EU. Jejím úkolem je pomáhat členským státům v azylových procesech a harmonizovat je napříč unií. Její stanoviska spoluutváří závazné evropské azylové směrnice a nařízení. Rovněž produkuje souhrnné reporty a azylové trendy. V této práci na ni bude odkazováno, proto je nezbytné ji vedle dvou zmíněných uvést.

Závěr kapitoly 1.2, jejímž cílem bylo shrnout do komplexu pojmy a procesy bezprostředně související s migrací, je ukončen posledním důležitým faktem. Žádný stát EU není povinen zahájit azylové řízení z úřední povinnosti, je však vázán předpisy zranitelné cizince na tuto možnost upozornit a především ji umožnit, tj. nebránit ji ani na hranicích, ani ve vnitrozemí.

1.3 Politická stabilita a bezpečnost

Předchozí dvě kapitoly rozebíraly migrační terminologii a zabývaly se relevantní právní stránkou. V této následující části bude nastíněno, co lze chápat politickou stabilitou a bezpečností. Prvním zmíněným se v minulosti politologové aktivně zabývali. Jedním z nich, kteří se snažili tento pojem hlouběji identifikovat, byl Leon Hurwitz. Ve své práci *Contemporary approaches to political stability* (1973) tvrdí, že politickou stabilitu utváří několik dílčích částí: absence násilí ve společnosti, trvání a dlouhé trvání vlády, existence ústavního a legitimního režimu, absence strukturálních změn a mnohostrannost společnosti. Rozdělení na tyto segmenty umožní stabilitu kvantifikovat. Krátce po publikování Hurwitzovy práce přichází Claude Ake s článkem, ve kterém argumentuje, že je nezbytné tento pojem dávat do souvislosti s politickým chováním, resp. aktivitou. Přichází se závěrem, že „*čím větší míry dosahuje pravidelná politická výměna, tím větší je stabilita*“ (Ake, 1975). Autor zde tvrdí, že nezbytným faktorem je tedy zdravá legitimní politická alternace.

Třetí demokratizační vlna dosahujícího svého vrcholu po rozpadu bipolárního rozdělení světa sebou přinesla i zhodnocení vnímání stability politických systémů. Autoři se zaměřovali na měření výkonnosti režimů v souvislosti s přítomností,

resp. absencí demokratického zřízení. Robert Dahl (1991) tvrdí, že systémy, v nichž je určitá úroveň demokracie, vykazují vyšší stabilitu než naopak ty autoritářské. Nastíněnou ideu, že předpokladem politické stability je tedy demokratický režim, dále upevnil Giovanni Sartori (1995). Autor zdůrazňuje jistý blok v těch společnostech, které mají vnitřní konfliktní tendence. Tedy takové pnutí ve společnosti, které demokratický rozvoj neumožňuje. Vlastimil Fiala (2012) k tomuto uvádí ještě dva zásadní faktory přispívající k politické stabilitě, a tím je institucionalizace a fragmentace stranického systému. Toto rozbití na kusy, politická roztržičnost stranického systému, umožní udržet stabilitu vlády. Toto v podstatě podporuje jeden z výše uvedených prvků, které představil L. Hurwitz.

Jak lze pozorovat na státech ECOWAS, tak i přes demokratickou tranzici nejsou a nebyly v některých případech jejich režimy pevné. V. Fiala k tomuto dodává, že v devadesátých letech „*na jedné straně pozorujeme politickou stabilitu v Beninu, oproti tomu ale i občanskou válku v Sierra Leone.*“ (Fiala, 2012). Lze rovněž uvést i nedávný případ dvou státních převratů v Mali. Následkem prvního z nich byl prezident Ibrahim Boubacar Keita, zvolený ve volbách v roce 2018, vyměněn za vojenskou vládu, což vyústilo v sankční řízení ze strany ECOWAS. Nebo lze zmínit ústavní krizi v Gambii po prezidentských volbách v roce 2017, která vedla až k intervenci společné armády ECOWAS. Pakliže v nějakém režimu nastane puč, nemůže být o politické stabilitě řeč. Je tedy evidentní, že některé členské státy tohoto uskupení se ve svých základech otřásají. To je negativní efekt mající logický dopad na uspokojení základních potřeb obyvatel a stává se potenciálním migračním hybatelem, pokud je tomuto jevu obyvatelstvo exponováno po delší období.

Shora uvedené vymezení specifikovalo tedy politickou stabilitu za prvé jako termín skládající se z dílčích částí, a dále zde bylo zmíněno tvrzení o vyšší pevnosti demokratických režimů. Nezbytným předpokladem je rovněž úroveň fragmentace stranického systému, tedy množství politických stran aktivně participující na politickém dění v zemi. Od roku 1996 se začínají objevovat souvislá data indikující úroveň stability. Například Světové ekonomické fórum a Political risk service je pojmulí v jeden komplex a pravidelně utváří datasety s ratingem jednotlivých států. Politickou stabilitu vymezují oproti shora uvedenému v opačném – negativním rozměru jako „*vnímání pravděpodobnosti, že vláda bude destabilizována nebo svržena*“

protiústavními nebo násilnými prostředky, včetně politicky motivovaného násilí“ (Global Economy, 2023).

Pakliže spojíme všechny tyto postoje, lze dojít k závěru, že režim je politicky tím stabilnější, čím více v něm probíhá zákonná alternace představitelů moci, ve veřejném životě nedochází k násilnému politickému nátlaku a systém je pluralitní.

Jakkoliv se může vysvětlení pojmu *bezpečnost* zdát jednoduché, bylo tomuto úsilí věnováno velké množství prací. Jedním z komplexních vymezení se zabývá tzv. Kodaňská škola a především pojetí Barryho Buzana. Ten rozlišuje bezpečnost v rámci sektorů na tvrdé a měkké s ohledem na to, jaké hodnoty jsou ohroženy. Od vojenského sektoru přes politický, sociální až po ekonomický a environmentální (Buzan, 1997). Zahrnuje do sebe i primární zajištění osobní bezpečnosti, tedy ochranu života. Tento přístup do sebe tedy zahrnuje možnost jedinců zajistit živobytí, do kterého patří schopnost zajistit základní životní potřeby – potraviny, lékařství a samozřejmě i vzdělání a pracovní možnosti. V neposlední řadě je tento pojem utvářen i úrovní životní prostředí, která obzvláště v SSA má signifikantní vliv na pohyb obyvatelstva. V kontextu západoafrických států je tedy nezbytné k tomuto pojmu přistupovat v takto širokém pojetí. Mnoho konfliktů v Africe je *resource related* neboli s přímou vazbou na zdroje.

2 Výzkumná část práce

Jak již bylo řečeno, o migraci z Afriky však nelze uvažovat jako o jevu čistě negativním. Je sice nevyhnutelné, že sebou nese i určitý konfliktní potenciál, na což upozorňuje např. Jan Prouza. Ten dává toto do souvislosti s politiky v cílových zemích a tvrdí, že migrace se díky své viditelnosti stává prostředkem těch, kteří se snaží získat politické skóre prostřednictvím její kriminalizace (Prouza, 2015).

Nicméně současná početná evropská diaspora afrických emigrantů má své kořeny již v šedesátých letech minulého století, a to je rovněž i jeden ze stěžejních *pull* faktorů. Tato komunita expatů se zde začala usídlit krátce poté, co řada zemí SSA získala nezávislost. Africká emigrace byla o to větší během sedmdesátých let, kdy v mnoha státech byl zaveden tvrdý autoritářský režim. Zejména vzdělaní občané odcházeli do těch zemí, kde již měli např. vlivem jazykové příbuznosti či historické zkušenosti z kolonií lepší místo pro uplatnění – Francie, Velká Británie či Nizozemí (Záhořík, 2021). A současná situace není o tolik odlišná. Naprostá většina zemí

ECOWAS postrádá vhodné pracovní uplatnění pro mladé. Ekonomická situace se po covidové pandemii v roce 2020 relativně dávala do pořádku, když na kontinent plně dorazily následky války na Ukrajině v podobě potravinových nedostatků. Některé země si navíc prošly vojenskými převraty a jsou zaznamenány i rostoucí aktivity islámských militantních skupin. Otázkou je i směřování těch, kteří přerušili spolupráci s EU a vydali se směrem k Rusku, zejména tzv. Wagnerově skupině, jež je od roku 2021 v SSA obzvláště aktivní. Je tedy nepopíratelné, že uvedený mix má vliv na migraci a pokud nebude celý region stabilizován na všech úrovních, migrace logicky poroste.

2.1 Metodika

Výzkumná sekce je kvalitativní, jež je v podobě případových studií všech současných států ECOWAS včetně těch, které mají pozastavené členství. Z uskupení vyloučeny nebyly, proto by nebylo vhodné se jimi nezabývat, navíc s ohledem na jejich aktuální situaci. Druhá část je kvantitativní, která bude porovnávat konkrétní hodnoty s ohledem na situace v daných zemích ve sledovaném období a vliv na migraci do EU. Bude vycházeno z dat tzv. Ibrahim indexu afrických vlád, který je utvářen několika kategoriemi, z nichž budou použity následující:

- I. Security & Rule of Law – neboli výkon státu, stabilita, korupce, odpovědnost politiků a spravedlnost – zde označeno jako „SR_i“;
- II. Human Development – celková bezpečnost, zdravotnictví, vzdělání, sociální služby a životní prostředí – zde označeno jako „HD_i“.

Ibrahimovy indexy jsou vytvářeny pouze pro africké státy. Proto se jejich aplikace v této diplomové práci jeví jako vhodná, na rozdíl od těch ukazatelů, které vytváří např. Světová banka. Ta sice hodnotí úroveň zemí v globálním měřítku, ovšem přináší to riziko možného přehlížení specifik konkrétních regionů. Rozdělení do dvou sekcí vychází ze shora uvedeného přístupu³ k politické stabilitě a bezpečnosti.

³ K tomuto viz kapitola 1.3.

V oblasti migrace je pro potřeby této práce utvořen tzv. migrační koeficient, označený jako „ M_k “. Ten je složen z migračních čísel do EU (počtem příjezdů a žádostí o mezinárodní ochranu, přičemž zdrojem těchto dat je Eurostat a UNHCR). Toto číslo je následně upraveno ve vztahu k populaci zemi původu uprchlíka, jelikož by např. Kapverdy se svou malou populací způsobily značné zkreslení výsledků oproti Nigérii, která je naopak nejlidnatější.

Uvedené číslo je tedy utvořeno poměrem mezi migrací a počtem obyvatel⁴ a následně vynásobeno 100, neboť vzniklé hodnoty bez tohoto převedení by se pohybovaly ve velmi nízkých intervalech, řádově tisícinách procenta. Jde o umělé zvýšení nemající žádný vliv na změnu výsledku výpočtu, pouze umožní jeho lepší interpretaci a je přehlednější. Vzorec pro migrační koeficient je tedy následující:

$$M_k = (\text{migrace EU} / \text{populace země původu}) \times 100$$

Migrační koeficient M_k je poté korelován s indexem SR_i a HD_i . Provedení dvou korelací u každého indexu zvlášť umožní zjistit vzájemný vztah mezi migrací do EU a výkonem státu, resp. bezpečností a určit, do jaké míry se ten který podílí více či méně na přistěhovalectví. Vzájemné korelační vztahy budou rozlišovány dle Guilfordova přístupu.

2.2 Hospodářské společenství západoafrických států

Nezbytné je rovněž popsat uskupení ECOWAS, které vzniklo v roce 1975 v Lagosu. S výjimkou Mauritánie, která společenství opustila v roce 2000, a Kapverd, jež se staly součástí až v roce 1977, je v současné době (2023) jejími členy 15 států. Tyto jsou jmenovitě v abecedním pořadí:

- Benin
- Burkina Faso (pozastavené členství od r. 2022)
- Côte d'Ivoire
- Gambie
- Ghana
- Guinea (pozastavené členství od r. 2021)
- Guinea Bissau

⁴ Počet obyvatel získán ze statistik OSN (UN Population Division).

- Kapverdy
- Libérie
- Mali (pozastavené členství od r. 2021)
- Niger
- Nigérie
- Senegal
- Sierra Leone
- Togo

ECOWAS si stanovil prohloubení spolupráce a integrace s cílem posílit mezistátní vztahy svých členů a regionální rozvoj. Lze rovněž pozorovat kroky podobné EU – jednotný celní trh, volný pohyb osob a přístup na pracovní trh. Kromě toho mezi základní instituce obdobně patří komise, parlament, soudní dvůr, investiční a rozvojová banka či zdravotnická organizace. Nemá jednotnou armádu, nicméně se společnými operacemi pod jednotným velením má zkušenosti – v Gambii v roce 2017 po prezidentských volbách a následné ústavní krizi nebo při občanské válce v Libérii v 90. letech minulého století jako mise ECOMOG. Právě historická zkušenost naznačuje, že vnitřní konflikty mají tendence se přelévat do sousedních zemí. To je obzvláště rizikové tam, kde hovoříme o vzájemném mezinárodním propojení. Z tohoto důvodu má ECOWAS zavedené striktní opatření, pokud by členská země porušila pravidla, např. kdyby v ní došlo k vojenskému převratu. V takovém případě přichází na řadu suspendace, omezení přeshraničního pohybu a obchodu. To je ostatně situace z nedávné doby Burkiny Faso, Guinei a Mali.

Úroveň vyspělosti členských zemí není bohužel rovnocenná. Vedle jasně dominantní Ghany a Nigérie, v jejímž hlavním městě Abuje je hlavní sídlo tohoto společenství, zde máme Niger nebo Libérii, které jsou dlouhodobě uvedeni na seznamu nejméně rozvinutých států světa (UNDP, 2023). I přes to se však snaží vykonávat kroky mající za cíl zlepšení úrovně. V červenci 2022 došlo k obměně komise, která představila tzv. Vizi 2050, v níž stanovuje čtyři nové priority: (1) mír a bezpečnost, (2) zlepšení integrace, (3) řádnou správu veřejných záležitostí a (4) udržitelnost rozvoje. Kromě toho má stanovený cíl dosáhnout jednotné měny ECO do roku 2027. S Evropskou unií aktivně kooperuje – v rámci pravidelných diplomatických setkání (poslední ve Španělsku v březnu 2023) či na společných misích EUMPM Niger nebo EUCAP Sahel. EU má v Abuje své stálé zastoupení, na africkém kontinentu je dlouhodobě aktivní.

I přes aktivní přístup a pokračující integrační snahy se ECOWAS dlouhodobě potýká s pulzující politickou stabilitou svých členů a bezpečnostními problémy. Mezi tyto můžeme zařadit nedostatečnou veřejnou správu, což mj. mělo za následek nedávné převraty, kdy vlády nedokázaly splnit předsevzetí v potravinovém a energetickém zajištění obyvatelstva. Dalším takovým tlakem je vysoká nezaměstnanost, která jenom v Nigérii dosahuje v prvním pololetí roku 2023 úrovně 41 procent (Traiding Economics, 2023). V kombinaci se značným populačním růstem, který se samozřejmě netýká jenom západní Afriky, to představuje zásadní výzvu pro jednotlivé vlády.

Západní Afrika byl a bude region značně živý. Na jedné straně pozorujeme vysoko příjmového hráče v podobě nerostně bohaté Nigérie, která se nadále utápí v problematické státní správě poznamenané vysokou korupcí. Na té druhé je zde rebelující Mali, které ukončilo své dosavadní partnerství s EU a vydalo se na cestu dobrodružství za přispění řinčení zbraní Wagnerovy skupiny. Snad jedině ostrovní turistický ráj Kapverdy, jehož politický a volební systém je dlouhodobě označován za férový a svobodný (Freedomhouse, 2022), stojí zcela bokem od bolesti kontinentálních států. Palčivých problémů v oblasti politiky a bezpečnosti lze identifikovat několik. Některé z nich jsou společné napříč celým uskupením. O jejich vlivu na migraci do EU za poslední bouřlivou dekádu je tato výzkumná část.

2.3 Případové studie a kvantitativní výzkum

Až na dvě výjimky je ve všech členských státech ECOWAS nastaven prezidentský systém. Kromě Kapverd a Nigeru, které jsou polo prezidentskými režimy, je dominantní hlava státu jakožto šéfa exekutivy. Vlastimil Fiala (2012) říká, že na rozdíl od evropských stranických modelů je toto africké specifikum založeno na tradiční tribalistické společnosti. Navíc je častokrát umocněno koloniálními mocnostmi, které předním kmenovým či národnostním představitelům umožnily získat univerzitní vzdělání v zahraničí a ti pak po svém příjezdu zpět jej zužitkovali. Proto tam, kde bude dále hovořeno o volbách, se jimi budou rozumět zejména ty prezidentské, pakliže nebude uvedeno jinak.

2.3.1 Benin

2.3.1.1 Vývoj v zemi

Benin, v koloniální minulosti znám jako Dahomej, se po získání nezávislosti na Francii v roce 1960 nevyhnul řady převratů provázející Afriku. Jeden z takových

proběhl v roce 1972 pod vedením Mathiea Kérékoua, který býval označován rovněž jako *chameleón*, a to pro svoji radikální názorovou změnu. Kérékou nastavil Beninu marxistické směřování, aby jej následně po řadě protestů a ekonomických problémech odvolal. Jeho vláda byla ukončena volbami v roce 1991 (Nekola, 2015). Bývalý premiér Nicephore Soglo získal prezidentské křeslo, což bývá označováno jako jedno z prvních předání moci z diktatury do demokracie na africkém kontinentu (CIA, 2023). Vratká politická situace však doprovázela tuto malou zemi i po prvních demokratických volbách. Ačkoliv vládní politika úspěšných ekonomických reforem prvního legitimně zvoleného prezidenta pomohla Beninu získat mezinárodní uznání, běžná populace se spíše potácěla s negativními pocity. Vlivem rostoucí nespokojenosti se v roce 1996 chopil Kérékou opět otěží, nutno podotknout že v řádných volbách. Návratu bývalého autoritáře se tato malá země očividně dočkala po velmi krátkém období, avšak naposled, jelikož beninská ústava neumožňuje více jak dvě funkční období.

Po krátkém období relativního klidu a menších korupčních skandálů byl Benin po roce 2011, kdy proběhly další prezidentské volby, vystaven několika zásadním událostem. Předně byly tyto volby rozporovány kvůli pochybnostem při registraci voličů, následkem čehož byly dvakrát odloženy. Země rovněž čelila dalšímu pokusu o převrat v roce 2012 a tendencím ze strany prezidenta Boniho Yaye o změnu ústavy, především článků týkající se hlavy státu. Jeho snahy však byly v roce 2015 po parlamentních volbách zmařeny, Yayi ukončil svůj mandát a v dalších volbách jej nahradil Patrice Talon, který je v úřadu dodnes. Politický systém přešel přes určitá úskalí, ale v porovnání s ostatními státy ECOWAS vykazuje do roku 2018 dlouhodobě kladná čísla v oblasti stability (Global Economy, 2023). Navzdory vysokému ekonomickému růstu a klesající nezaměstnanosti je ale od roku 2019 doprovázen záporným hodnocením vlivem několika událostí.

Benin čelí mnoha výzvám v oblasti bezpečnosti a zajištění základních potřeb. Výzkum Afrobarometru (2020) ukazuje, že 74 procent obyvatelstva je nespokojena s výkonem státu v oblasti zajištění životní úrovně a tato hodnota má stoupající tendenci. Občané se dlouhodobě se potýkají s nedostatkem v přístupu k pitné vodě – pouze 65 procent obyvatelstva má tuto možnost, což je ale stejná hodnota napříč celou dekádu (World Bank, 2023) a stát v této oblasti nevykonal žádnou modernizaci. Benin trpí rovněž jako spousta jiných afrických států značnou porézností svých hranic,

což především v severní oblasti v sousedství s Burkinou Faso a Nigerem využívají různé militantní skupiny, které přelévají svoji aktivitu do okolních zemí. To ostatně dokládají i nedávné incidenty s armádou a policií v národním parku Pedjari, při kterých kromě příslušníků ozbrojených složek umírali i civilisté nebo útok na policejní stanici v Dassari, při kterém zemřeli dva policisté (Aljazeera, 2022). Záhořík a kol. (2021) si všímá rostoucí aktivity radikálních skupin napojených na al-Káidu či Islámský stát v oblasti právě kolem severního Beninu, Nigeru a Burkiny Faso. Ostatně lze sledovat pohyb těchto militantních frakcí napříč celým Sahelem a západní Afrikou. Skupiny napojené na tyto teroristické organizace jsou v poslední době znovu aktivní a lze očekávat nárůst jejich činností, nejen v Beninu.

2.3.1.2 Migrace a výpočet koeficientu

Beninští občané v naprosté většině migrují spíše do sousedních zemí, než aby využili riskantní cestu přes Niger a poušť směrem na sever. Často jsou poháněni chudobou a nezaměstnaností, přičemž nejčastější destinací je Nigérie, Gabon a Côte d'Ivoire. Poměrně početná skupina 280 osob pod mandátem OSN byla v roce 2021 přesídlena do USA (UNHCR, 2023).

Tabulka 1: Migrace z Beninu a výpočet migračního koeficientu.

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRI	HDI
2012	711	10 014 078	0,71	61,6	48,8
2013	490	10 308 730	0,48	61,5	48,7
2014	639	10 614 844	0,60	64,1	49,7
2015	899	10 932 783	0,82	63,1	48,9
2016	924	11 260 085	0,82	64,2	48,9
2017	951	11 596 779	0,82	63,6	49,6
2018	864	11 940 683	0,72	63	50,5
2019	1 021	12 290 444	0,83	63,1	50,9
2020	736	12 643 123	0,58	61	51,0
2021	1 044	12 996 895	0,80	60,5	50,9
korelace				34,57%	12,80%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

Dle údajů Eurostatu (2023) od roku 2016 azylové počty beninských občanů v EU kolísají. V naprosté většině případů vyhledávají beninští uprchlíci azyl ve Francii, Německu a Belgii, Česká republika neregistruje od roku 2013 žádné.

2.3.2 Burkina Faso

2.3.2.1 Vývoj v zemi

Tato frankofonní vnitrozemská země, do roku 1984 známá jako Horní Volta podle stejnojmenné řeky pramenící na výšině Bobo-Dioulasso, má za sebou velmi burácející moderní historii. Velmi krátce po získání nezávislosti na Francii se vlády chopila armáda a zavedla pevný autoritářský režim, který s občasnými lehkými změnami vydržel de facto až do současnosti. Vojenští představitelé se v čele státu různě střídali. Za ty nejznámější lze jmenovat Sangoulého Lamizana či Thomase Sankaru, který ji nasměroval k afro-marxismu. Sankara byl při převratu v roce 1987 zabit a nahrazen svým blízkým společníkem Blaisem Compaorém, který Burkinu Faso vedl až do roku 2014. Compaoré vedl stát z počátku jako triumvirát, spolu s Henrim Zongem a Jean Baptisou Linganim. Oba jmenovaní se ale s prezidentem dostali do rozporu a ten je nechal po vykonstruovaném procesu popravit. Compaoré si zajistil změnu ústavy, která mu umožnila opakovanou prezidentskou kandidaturu. Ve volbách, které doprovázela řada kontroverzí a které s hraničící jistotou nelze označit za svobodné (Africa Research Bulletin, 2010), byl Compaoré opětovně zvolen. V roce 2014 po sérii masových násilných protestů, ve kterých měli svoji účast i nespokojení vojáci, se Compaoré svého mandátu vzdal.

Burkina Faso se následně potýkala s velkou fragilitou režimu. V odložených volbách v roce 2015 vyhrál Marc Kaboré. Během jeho funkčního období země čelila řadě útoků islámských militantních skupin, které se nevybíhaly civilnímu obyvatelstvu. Eskalace násilných střetů mezi bezpečnostními složkami a ozbrojenými skupinami, především Islámským státem na Velké Sahaře a Následovníky islámu, je jedním z důkazů o přelévání konfliktů mezi státy, jelikož Burkina Faso jim byla vystavena bezprostředně po vypuknutí povstání v sousedním Mali. Je to jeden z důsledků značné propustnosti státních hranic afrických států a nedostatečným výkonem státní správy na periferiích.

V reakci na zhoršenou bezpečnostní situaci byla mezi Burkinou Faso, Čadem, Mali, Mauretánií a Nigerem vytvořena vojenská skupina G5 Sahel mající za úkol zlepšení situace. Do země byl v roce 2018 na základě dohody s Francií vyslán vojenský kontingent. Slibované úspěchy se však nedostavily, neboť násilí ve společnosti značně eskalovalo a vznikla humanitární krize, následkem které došlo k nucenému vysídlení téměř milionu obyvatel. Z Burkiny Faso se rychle stalo

expanzivní epicentrum konfliktu se značným přesahem do sousedního Mali mající za následek humanitární krizi.

Po druhých volbách v roce 2021 Kaboré obhájil svůj post, ale byl mu velmi rychle odejmut. Počátkem roku 2022 provedla vojenská junta s názvem Le Mouvement patriotique pour la sauvegarde et la restauration (MPSR) úspěšný převrat, sesadila prezidenta, pozastavila ústavu a rozpustila parlament (Britannica, 2022). Vojenská smlouva s Francií byla vypovězena. Sankční řízení ze strany komise ECOWAS na sebe nenechalo dlouho čekat a Burkina Faso má od té doby pozastavené členství.

Události loňského roku nepochybně stojí i za bezpečnostní situací. Přechodná vojenská vláda vyhlásila od 30. března 2023 výjimečný stav ve dvanácti provinciích z důvodu vysoké teroristické aktivity. Jeden z posledních zaznamenaných útoků, při němž zemřelo 33 farmářů, se stal 11. května 2023 na severozápadě země poblíž malijských hranic (Guardian, 2023). Jak některé zdroje naznačují, je Burkina Faso podobně jako Mali nyní na rozcestí (West Point War Institute, 2023 a Carnegie Endowment for International Peace, 2023). Na povrch poslední dobou vyplouvá zájem Ruska, zejména Wagnerovy skupiny.

2.3.2.2 Migrace

Značně zhoršená humanitární situace díky politické nestabilitě a bezpečnosti má dalekosáhlé následky.

Tabulka 2: Migrace z Burkiný Faso a výpočet migračního koeficientu.

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRI	HDI
2012	1 100	17 113 732	0,64	59,2	46,2
2013	1 323	17 636 408	0,75	58,8	46,2
2014	1 532	18 169 842	0,84	59,6	47,5
2015	1 922	18 718 019	1,03	62,4	47,9
2016	2 528	19 275 498	1,31	63	48,8
2017	2 801	19 835 858	1,41	63,3	49,0
2018	2 375	20 392 723	1,16	62,9	50,1
2019	2 481	20 951 639	1,18	57,8	50,4
2020	1 729	21 522 626	0,80	56,9	50,3
2021	2 239	22 100 683	1,01	54,3	51,2
			korelace	52,52%	51,64%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

Burkina Faso je poměrně chudý stát, velká většina obyvatelstva je nízko příjmová. S tím souvisí logicky i možnosti cesty do tak vzdálených bezpečných oblastí, jakou je právě EU. To lze vypočítat z nízkých hodnot migračního koeficientu, který má však stoupající tendenci. UNICEF (2023) ve své zprávě za loňský rok varoval, že v důsledku celkové nestability regionu došlo ke zdvojnásobení počtu dětí v ohrožení života i vlivem přeshraničního konfliktu nejen mezi státními silami, ale i mezi militantními skupinami navzájem. Vzhledem k poloze Burkiny Faso na hlavní západoafrické migrační trase, která směřuje do nigerského Agadézu, se dá očekávat pokračující tempo migračního růstu.

2.3.3 Kapverdy

2.3.3.1 Vývoj v zemi

Kapverdy neboli Ostrovy Zeleného mysu dle nejzápadnějšího pevninského okraje Afrického kontinentu, jsou malý stát ležící na souostroví západně od Senegalu. Krátce po získání nezávislosti na Portugalsku, po tzv. Karafiátové revoluci v roce 1974, podepisují Lagoskou úmluvu, která je zakládajícím dokumentem uskupení ECOWAS. Vlivem své geografické polohy je tato země ušetřena od problémů kontinentu již nastíněných výše. Po krátkém období nepokojů v osmdesátých letech, především díky snahám Gunei-Bissau o začlenění do svého území, dosahují Kapverdy značné politické stability. Dlouhodobě jsou zdejší volby označeny jako férové a svobodné, země rovněž vykazuje vysoké hodnocení v oblasti politických svobod a lidských práv (Freedomhouse, 2022). V roce 2021 proběhly dvoukolové prezidentské volby, které měly sedm kandidátů. V nich vyhrál bývalý premiér José Marie Neves (Rodrigues, 2021), který se v minulosti zasloužil o prohloubení spolupráce s EU. Země má však dlouhodobě západní směřování a nejen v kontextu aktuálních vztahů mezi západem a Ruskou federací je ze strany EU vnímána jako důležitý partner. Rovněž je součástí programu Global Gateway pod záštitou Evropské komise, který představuje investiční balíček pro Afriku ve výši 150 mld. EUR. Kapverdy již v rámci této spolupráce proinvestovaly osm miliónů EUR.

I přes snížené finanční možnosti soudů a bezpečnostních složek není v porovnání s jinými členy ECOWAS kriminalita vysoká. Závažná trestná činnost je raritní, nejsou evidovány útoky proti představitelům moci či civilistům (Freedomhouse, 2022). Kapverdy se však dlouhodobě potýkají s drogovým byznysem a pouliční kriminalitou. V nedávné době vláda podnikla kroky mající za cíl čtenost

tohoto negativního jevu snížit. S čínskou společností Huawei uzavřela projekt, v rámci něhož rozmístila na klíčových místech sledovací technologie, a to i přes obavy obyvatelstva a západních zpravodajských složek (Further Africa, 2020).

2.3.3.2 *Migrace*

Ačkoliv tento stát dosáhl značného pokroku, nejsou jeho občané osvobozeni od vízové povinnosti při vstupu do Evropské unie (z Afriky mají tuto výhodu pouze Seychely a Mauricius). To má samozřejmě vliv i na migraci. Vzhledem ke své geografické poloze předchází usídlení kapverdských občanů v zemích EU dle Eurostatu (2023) v naprosté většině vyřízení víz a povolení k pobytu.

Tabulka 3: Migrace z Kapverd a výpočet migračního koeficientu.

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRI	HDi
2012	27	533 864	0,51	76,5	65,2
2013	32	539 940	0,59	75,8	65,7
2014	42	546 076	0,77	74,1	65,6
2015	37	552 166	0,67	74,3	66,3
2016	25	558 394	0,45	72,8	67,5
2017	15	564 954	0,27	71,7	68,4
2018	25	571 202	0,44	73,1	67,2
2019	25	577 030	0,43	73,6	67,1
2020	10	582 640	0,17	73,9	68,5
2021	20	587 925	0,34	71,3	67,1
korelace				49,11%	83,82%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

Poměrně početná diaspora se nachází v Lucembursku, které například v roce 2021 udělilo pobytový statut 218 jedincům, naopak jiné členské státy neregistrují žádné cizince této státní příslušnosti (Řecko, Francie nebo Polsko, v ČR pouze jeden). V tomto případě mluvíme o legální migraci (k tomuto viz bod 1.2.1). I přes to se však v rámci neregulérních příjezdů objevují i kapverdští občané, jedná se však o velmi nízké desítky případů ročně, povětšinou to jsou jedinci již pobývajících na africké pevnině a v rámci migrační vlny se s ní svezou – v roce 2022 pouze 15 žádostí o azyl v rámci celé EU (Frontex, 2023). V tomto případě se ukazuje velmi těsný vztah mezi migrací a bezpečností. Vzhledem k nízkému migračnímu koeficientu půjde spíše o jedince postrádající zajištění základních životních potřeb – školství, lékařství, zajištění obživy.

2.3.4 Côte d'Ivoire

2.3.4.1 Vývoj v zemi

Jak již bylo popsáno výše, bývá tato západoafrická přímořská země často mylně označována jako Ivory Coast nebo Pobřeží Slonoviny. Byť je tento název všeobecně používaný, je špatný. Côte d'Ivoire si po získání nezávislosti udrželo přes tři dekády úřadujícího jediného prezidenta, kterým byl Félix Houphouët-Boigny. Právě jeho zákon v roce 1985 zapříčinil zákaz překladu názvu státu. Svůj mandát pravidelně obhájil v několika prezidentských volbách, jelikož ivoirská ústava výlučně nezakazovala vícenásobnou kandidaturu. Boignova vláda by se dala charakterizovat jako liberální. Po jeho smrti v roce 1993 se tento stát také dočkal svého prvního převratu v roce 1999, který lze však označit jako nekrvavý. Z kdysi relativně ukázkové perly západní Afriky se však posléze stal vratký stát blížící se ke svému rozpadu.

Jan Záhořík (2012) dává (ne)stabilitu a konflikty v Côte d'Ivoire do souvislosti s etnicitou mající původ již v politice Houphouëtismu, pojmenovaném po prvním prezidentu. Ta byla až příliš otevřená neřízené imigraci, ve které při velmi zrychleném procesu docházelo k udělování občanství. Vlivem událostí v Sahelu a rozvíjejícího se zemědělství se tak do země přistěhovalo velké množství různých etnik. Tenze ve společnosti založené na etnicitě mají značný konfliktní potenciál, jak dokazuje např. válka v Biafře či genocida ve Rwandě. Tato kombinace zasela tedy semínko budoucích konfliktů již v šedesátých letech minulého století a následky jsou patrné dodnes. Ačkoliv řada obyvatel získala ivoirské občanství, nebyly těm mající imigrační původ vydány občanské průkazy nezbytné pro voličskou registraci ve volbách v roce 2000. Po roce 2002 nastává pětiletá etapa občanské války, kterou ukončila až mírová dohoda z Ouagadougou. Příměří však nemělo dlouhé trvání. Po následných volbách, které doprovázela řada kontroverzí s registrací voličů, země opět spadla do dalšího vnitřního konfliktu. Při tzv. druhé ivoirské občanské válce v roce 2011 nastal nucený odliv mnoha tisíců obyvatel, především do sousedních zemí – Burkiny Faso a Ghany. V důsledku přerušování zásobování vodou a elektrickou energií do oblastí, kde operovaly povstalecké skupiny, se humanitární krize se ještě více prohloubila. Úřadující autoritářský prezident Laurent Gbagbo byl posléze zatčen a převezen do Haagu k mezinárodnímu trestnímu tribunálu. Jeho nástupce Alassane Outtara dokázal poté dosáhnout pokroku v obnově hospodářství a ekonomika opět začala vykazovat růst. Svůj úřad zastává doteď, ve třetích volbách v roce 2020 obdržel 94 procent hlasů

při 54 procentní účasti (BBC, 2020), ačkoliv je toto volební klání opředeno několika problémy. Organizace Novináři bez hranic (2020) upozorňuje, že během nich došlo policií k uvěznění a zbití mnoha novinářů informujících o protestech a násilnostech. Ačkoliv se situace v zemi ve srovnání s násilím během druhé občanské války pomalu začíná uklidňovat, přetrvává zde problém v podobě bezpečnosti a chudoby. Nestabilita Sahelu a nadnárodní působení militantních skupin se logicky nevyhnulo ani Côte d'Ivoire. V roce 2016 místní buňka saharské pobočky Al-Káidy, označovaná jako Jama'at Nasr al-Islam wal Muslimin, zaútočila na letovisko Grand Bassam a zabila devatenáct lidí. Americká CIA (2023) rovněž upozorňuje, že vlivem bující korupce a slabým bezpečnostním složkám ochotným se nechat zkorumpovat se z přístavů na jihu stává překladiště drog, zejména na cestě do EU. Otázkou je rovněž následné diplomatické působení ve vztahu k Mali, kde v loňském roce bylo zadrženo 46 ivoirských vojáků, které nový malijský režim podezíral ze žoldáctví, ačkoliv zde působili pod společnou operací OSN (MINUSMA). Ostatně, Mali je v současné době v pozici suspendovaného člena ECOWAS.

2.3.4.2 Migrace

Zmíněný problém s občanstvím však přetrvává dodnes. Mnoho obyvatel postrádá přístup ke vzdělání a lékařské péči, jelikož samotné narození na území nezakládá na občanství. Toto se týká především dětí, jejichž rodiče mají imigrační původ jedné ze sousedních zemí.

Tabulka 4: Migrace z Côte d'Ivoire a výpočet migračního koeficientu.

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRI	HDi
2012	11 452	22 010 711	5,20	52,9	41,9
2013	11 210	22 469 268	4,99	54,9	42,6
2014	12 452	22 995 555	5,41	56,7	43,9
2015	15 316	23 596 741	6,49	58,8	47,1
2016	21 571	24 213 622	8,91	57,2	49,0
2017	25 385	24 848 016	10,22	57,3	48,8
2018	22 851	25 493 988	8,96	57,1	49,4
2019	24 023	26 147 551	9,19	56,7	50,9
2020	19 268	26 811 790	7,19	53,7	50,8
2021	25 596	27 478 249	9,32	53,5	51,6
			korelace	28,29%	84,81%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

V Côte d'Ivoire se pohybuje značné množství osob, jež UNHCR označuje jako *stateless persons*. UNHCR (2023) rovněž uvádí, že takových jedinců se zde nachází přes milion a půl. V důsledku nemožnosti získat přístup k základním potřebám a s tím spojeným uplatněním na pracovním trhu je spousta osob nucena emigrovat, ačkoliv se na ně může vztahovat tzv. Deklarace z Abidjanu, kterou vyhlásila ECOWAS a jež je závazná pro všechny její členské státy. Ta má zejména za úkol zajistit, aby děti bez státní příslušnosti získaly občanství při narození, a také má za cíl zlepšit státní evidenční systémy obyvatelstva a cizinců (Komise ECOWAS, 2017). Nicméně absence základních státních registrů je problém napříč celou západní Afrikou. V souvislosti s tím se dlouhodobě při neregulérních příjezdech do EU objevuje jako země původu Côte d'Ivoire v řádech několika tisíc, Eurostat (2023) uvádí 8 455 žádostí o azyl za loňský rok, nejvíce jich registruje Francie a Itálie.

Velmi silná korelační vazba mezi migrací a indexem HDi potvrzuje shora uvedené tvrzení a závěry UNHCR, že naprostá většina uprchlíků z této země je hnána nedostatky v lidském rozvoji a základní infrastruktuře. Hnacím motorem migrace je v tomto případě primárně tedy bezpečnostní situace.

2.3.5 Gambie

2.3.5.1 Vývoj v zemi

Gambie patří svojí rozlohou mezi nejmenší Africké státy. Rozprostírá se v podstatě podél stejnojmenné řeky a je tímto jakýmsi pomyslným klínem v Senegal, s nímž má jedinou hranici. Díky tomuto těsnému spojení byla krátce po získání nezávislosti se svým sousedem v konfederaci pod názvem Senegambia, a to v období od února 1982 do září 1989. Během devadesátých let zde dochází k vojenskému převratu pod vedením Yahya Jammeha. Ten po uchopení se moci slíbil vypsání voleb, jakmile to okolnosti dovolí. Prezidentské a parlamentní volby se konaly v roce 1997 a Jammeh je v nich potvrzen jako hlava státu. Svůj mandát opakovaně uhájil v pravidelných volbách konaných v roce 2001, 2006 a 2011. Jeho vláda se však navzdory prvotním slibům stala autoritativní a značně inklinovala ke korupci. Během ní došlo i k omezení svobody médií a porušování lidských práv. Prezident byl obviňován z odvádění státních financí na své soukromé fondy (Guardian, 2019).

Volby v roce 2011, v nichž se o post ucházeli i další dva kandidáti, byť obdrželi v porovnání velmi nízké procento hlasů, byly monitorovány Africkou unií, EU a Commonwealthem. Poslední zmíněný je v reportu označil jako „*velmi dobře*

zorganizované Nezávislou volební komisí Gambie (IEC)“, avšak neopomínají nezbytnost provést zásadní demokratické reformy (Commonwealth report, 2011). Komise ECOWAS do těchto voleb žádný svůj tým nevyslala se vzkazem, že má důkazy o zastrahování oponentů, a proto je považuje za nesvobodné. Reakce mezinárodního prostředí byla tedy smíšená. Jammeh během svého dlouhého funkčního období čelil několika pokusům o převrat. Byť je všechny ustál, byl to jasný signál o stoupající nespokojenosti obyvatel.

Krátce před volbami v roce 2017 se Gambie dostává do ústavní krize. Režim je vystaven silnému napětí po úmrtí dvou členů opozice ve vězení a zatčení třiceti dalších. Komise ECOWAS navíc vydala stanovisko, že žádný monitorovací tým opět nepošle, jelikož volby dlouhodobě nepovažuje za spravedlivé. Jammeh krátce před jejich konáním zakázal veškeré demonstrace. V den voleb se navíc země dostává do řízeného blackoutu a obyvatelstvo je odříženo od internetu a mezinárodních hovorů (Britanica, 2023). I přes tyto diktátorské praktiky a snahu udržet se u moci je ve volbách zvolen oponent Adama Barrow. Jammeh výsledek neuznává a vyhláší výjimečný stav. V zemi naplno propuká ústavní krize, následkem které ECOWAS vysílá společnou intervenční armádu Senegalu, Nigérie, Ghany, Mali a Togo pod názvem ECOMIG. Zahraniční intervence je úspěšná a úřadu se ujímá Barrow. Značnou hořkost v obyvatelstvu zasel nedodržení jeho slibu, že úřad bude zastávat pouze po dobu tří let. Gambie nicméně vykonala určitý pokrok v oblasti politických a lidských práv, přetrvávají však problémy s korupcí a diskriminací LGBT komunity, což je ostatně problém vícera afrických států, kde je homosexualita postavena mimo zákon. V prosinci 2022 je zaznamenán neúspěšný pokus o převrat, který měli na svědomí čtyři gambijští vojáci. Z bezpečnostního hlediska Gambie lehce pozitivně vybočuje od západoafrického standardu, především díky obklopující „ochraně“ Senegalu. V zemi nadále působí přibližně 1000 příslušníků ECOMIG.

2.3.5.2 Migrace

Gambie má malou rozlohu a nízký počet obyvatel, avšak její emigrace dosahuje značně vysokých čísel, a to v dlouhodobém trendu. Při porovnání migračních koeficientů všech sledovaných zemí ECOWAS drží Gambie absolutní prvenství. Poměrně značný skok nastal na přelomu let 2013 a 2014, kdy došlo téměř ke ztrojnásobení uprchlických čísel. Vrchol je pak v roce 2017, tedy v době, kdy Gambie zažívá ústavní krizi, ve společnosti sílí napětí a do země je vyslána vojenská

intervenční mise ECOMOG. Znamená to tedy, že jenom do EU odešlo v letech 2016 a 2017 přes procento obyvatelstva, přičemž naprostá většina byla tvořena muži ve věku od 18 do 34 let (Eurostat, 2023). I přes to se provedeným výzkumem nepodařilo potvrdit vztah mezi migrací a úrovní bezpečnosti a politikou. Index HDi se drží v relativně stejných číslech. Vystává tedy otázka, proč právě z malé Gambie utíká tolik obyvatel do EU, ačkoliv nejsou očividně tlačeni bezpečnostními či politickými faktory.

Tabulka 5: Migrace z Gambie a výpočet migračního koeficientu.

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRi	HDi
2012	3 408	2 061 014	16,54	48,9	49,8
2013	5 983	2 124 869	28,16	48,3	49,9
2014	14 749	2 189 019	67,38	47,9	50,1
2015	18 733	2 253 133	83,14	46,1	50,2
2016	25 475	2 317 206	109,94	47	50,2
2017	25 305	2 381 182	106,27	57,4	51,0
2018	19 934	2 444 916	81,53	58,2	52,3
2019	19 453	2 508 833	77,54	58	52,2
2020	11 111	2 573 995	43,17	58,3	51,9
2021	11 608	2 639 916	43,97	58,6	52,0
korelace				3,93%	14,24%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

Na závěr je dobré zmínit, že naprostá většina migrujících Gambijců vyhledala azyl jednak ve Velké Británii a především v Itálii, což je vzhledem ke své poloze na středomořské migrační trase očekávatelné (UNHCR, 2023).

2.3.6 Ghana

2.3.6.1 Vývoj v zemi

Byť je se svým počtem obyvatelstva na nižších příčkách afrických států, řadí se Ghana oprávněně mezi africké premianty (Trading Economics, 2022). K tomuto postavení jí bezesporu pomáhá velké nerostné bohatství. Pod vedením Kwame Nkrumaha získává v roce 1957 jako první africká země nezávislost. Zjevný lesk osobnosti prvního prezidenta byl během šedesátých let nahrazen vojenskou vládou. Během sedmdesátých let dochází k další řadě převratů. Vlivem značné závislosti na exportu kakaa se dostává do ekonomické recese a to díky snížené ceně této komodity na světovém trhu. Až teprve nastavené ekonomické reformy vojenského vůdce Jerryho

Rawlingse během následující dekády odstartovaly růst. Ten byl koncem minulého století jeden z nejrychlejších v Africe.

Rawlings v úřadu zůstává až do roku 2001, kdy je vystřídán Johnem Agyekumem Kufuorem. Jedná se o první poklidné předání moci v Ghaně. V té době kontinent provázely volební podvody v Keni, Zimbabwe nebo Mauretánii, které vyústily do násilností a poodhalily skrytá ohniska problémů. Následující volby v Ghaně, konané v roce 2008, tak byly sledovány s obavami o jejich férový průběh. O to více napětí pak způsobil těsný výsledek, který zapříčinil nezbytné vyhlášení druhého kola. Vítěz toho prvního Akufo Addo byl ve druhém poražen oponentem Attou Millsem a pro Ghanu nastává okamžik, kdy stojí na křižovatce. Addo ale výsledek respektuje, což pozorovatelé to označují za jasný ukazatel politické stability (Issacharoff, 2008). Mills v úřadu nezůstává dlouho. V roce 2012 umírá a jsou vyhlášeny předčasné volby. Ačkoliv z nich již po prvním kole vychází John Mahama jako jasný vítěz, musí tyto výsledky potvrdit až nejvyšší ghanský soud, a to na základě obvinění opoziční strany New Patriotic Party (NPP) z volebního podvodu. Mahamovo období je spojeno s rostoucí nespokojeností vlivem ekonomického poklesu a korupčních skandálů soudců i z nejvyšších pater. Prezident je po volebním klání v roce 2017 vystřídán nyní již úspěšným kandidátem Akufem Addoem, který ve funkci setrvává dodnes. Pravidelná bezkonfliktní politická alternace tak de facto od roku 2001 nepřerušovaně pokračuje a země je mezinárodními pozorovateli dlouhodobě označována jako demokratická a stabilní (Britannica, 2023).

Řada zásadních bodů a výzev však dlouhodobě přetrvává. Navzdory hyperinflaci atakující 50 procentní hranici ke konci loňského roku a značnému státnímu dluhu vláda oznámila zvýšení mezd státních zaměstnanců o 30 procent. Během toho předcházejícího navíc došlo k řadě protestů proti rostoucím životním nákladům. Při jednom takovém byl zastřelen mladý student. V některých regionech lze pozorovat i násilnosti mající etnický podtext, zejména v oblasti Bawku poblíž hranic s Burkinou Faso.

2.3.6.2 Migrace

Zcela zásadním problémem, který jednoznačně souvisí s migrací, je fenomén označovaný jako obchod s lidmi (trafficking in human beings, dále jen jako „THB“). To je ostatně záležitost týkající se vícera států Guinejského zálivu a je jedním z důsledků vysoké nezaměstnanosti. Podle Europolu (2016) je cílovou destinací kromě

blízkého východu i Evropa. Obchod s lidmi je jev, který jednoznačně souvisí s migrací, neboť kopíruje migrační trasy a migranty kteří jsou již na cestě zneužívá. Tento problém se netýká jen žen, byť je jich majoritní část, ale i mužů a mladistvých. Ghana je THB zatížena a stává se z ní „překladiště“ na cestě dál, a to i vlivem značného množství padělaných pasů a víz. V této oblasti nelegální činnosti jsou místní organizované skupiny obzvláště aktivní (OCI, 2023).

Tabulka 6: Migrace z Ghany a výpočet migračního koeficientu.

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRi	HDi
2012	7 861	26 996 450	2,91	70,6	55,9
2013	4 437	27 525 597	1,61	70,4	56,6
2014	6 785	28 196 358	2,41	70,2	55,5
2015	9 181	28 870 939	3,18	69,4	55,8
2016	12 559	29 554 303	4,25	69,7	55,4
2017	12 841	30 222 262	4,25	70,2	55,9
2018	9 980	30 870 641	3,23	67,7	56,8
2019	9 802	31 522 290	3,11	65,4	58,2
2020	5 772	32 180 401	1,79	63,4	58,1
2021	6 015	32 833 031	1,83	63,5	58,8
korelace				43,59%	54,83%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

Ve srovnání s ostatními státy západní Afriky je Ghana ale celkově zemí stabilní a ekonomicky výkonnější, rovněž i v oblasti kriminality se dá přes shora uvedené problémy považovat za premianta. To z ní tvoří velice atraktivní region, do kterého díky volnému pohybu napříč ECOWAS cestují občané okolních států, zejména Nigérie, aby využili zdejších výhod, zejména v podobě získání ghanského pasu. Migrační a vízová čísla jsou za rok 2022 následující: 1440 žadatelů o mezinárodní ochranu napříč EU versus 23 112 udělených schengenských víz (Eurostat, 2023). Pro Ghanu zde hovoříme o středně těsném vztahu mezi migrací a bezpečností.

2.3.7 Guinea

2.3.7.1 Vývoj v zemi

Kdysi francouzská kolonie se jako jediná vydala na cestu úplné samostatnosti, když v referendu v roce 1957 vyslovila své NE pro členství ve společenství frankofonních afrických států. Její koketování se Sovětským svazem, resp. se socialistickým směřováním, bylo založené především na neuznání své nezávislosti ze strany západu. To jí přineslo dlouhou trvající autoritářskou vládu Sékoua Tourého a

vytvořilo z ní typický jednostranický režim. V devadesátých letech po vojenské vládě vstoupila v platnost nová ústava a Guinea prochází změnou směrem k civilnímu vládnutí. První volby se konaly v roce 1993. V nich vítězí bývalý vojenský velitel, strůjce převratu z roku 1984, Lansanou Conté. Ten svůj post opakovaně uhájí po následující období, během kterého jsou články guinejské ústavy týkající se prezidentské funkce novelizovány. Prezidentu je prodlouženo funkční období z pěti na sedm let a umožněna neomezená kandidatura. To z Contého učiní v historii nezávislé Guinei teprve druhou hlavu státu. Během jeho období je země zapletena do občanské války v sousední Sieře Leone a Libérii. Conté je po své smrti v roce 2008 bleskově vystřídán vojenskou juntou pod vedením Moussoua Camary slibujícím vypsání svobodných voleb. Navzdory slibu o tom, že nebude v těchto volbách kandidovat, tak neučiní a v zemi propukají nepokoje, které jsou armádou násilně potlačeny. Po těchto událostech a pokusu o atentát prchá do Maroka. Camara je od roku 2022 ve vězení za masakr 150 civilistů spáchaný v roce 2009 na stadionu v Conakry (Aljazeera, 2022).

V roce 2010 jsou vypsány historicky první relativně svobodné volby, v nichž se účastní více než 20 kandidátů, oproti těm v devadesátém třetím. Ty jsou dvoukolové a nastává v nich zásadní obrat, když vítěz prvního Callou Diallo získává 44 procent hlasů, aby byl následně v tom druhém vystřídán oponentem Alphou Condém s 52 procenty. Nejvyšší guinejský soud výsledky potvrzuje a Condé setrvává v čele státu až do svého svržení v roce 2021. Navzdory stále autoritativnějšímu způsobu vlády a další ústavní změně znamená druhé Condého funkční období rozvoj těžebního průmyslu a hospodářský progres. V zemi ale i tak stoupá nespokojenost a po úspěšném převratu v roce 2021 se transformuje na vojenský režim pod vedením Mamadyho Doumbouye, který se prohlašuje prezidentem. Důsledkem toho je Guinea v pozici suspendovaného člena ECOWAS a Africké unie, což má logický negativní dopad na tamní hospodářství. Doumbouye slíbil vypsání voleb, je ovšem otázkou, zda a kdy tyto nastanou. V době psaní této práce tak ještě neučinil. V srpnu 2022 komise ECOWAS vyhláší další sankce a Guinea se tak dále propadá.

2.3.7.2 Migrace

Podle Organized Crime Indexu (OCI), jež je financován americkým ministerstvem vnitra a EU, je obyvatelstvo Guiney vystaveno masové sexuální exploataci a nucených prací v místních dolech, přičemž vlivem nedávných událostí se

tento problém ještě více prohlubuje. OCI rovněž uvádí (2023), že cílovou destinací zejména sexuálního THB je kromě USA i EU.

Tabulka 7: Migrace z Guneí a výpočet migračního koeficientu.

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRi	HDi
2012	13 077	10 652 031	12,28	42,9	39,9
2013	15 751	11 055 430	14,25	43,1	39,2
2014	16 305	11 333 365	14,39	42,7	39,5
2015	18 561	11 625 998	15,97	42,2	40,9
2016	27 547	11 930 985	23,09	42,9	42,4
2017	34 914	12 240 789	28,52	43	43,0
2018	35 164	12 554 864	28,01	43,1	43,4
2019	36 142	12 877 539	28,07	42	43,4
2020	31 557	13 205 253	23,90	39,8	43,1
2021	39 837	13 531 906	29,44	39,7	44,5

korelace **37,85%** **96,00%**

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

Zostřující se režim současné vojenské vlády a zhoršené ekonomické podmínky se budou projevat i na migraci. Extrémně těsný vztah v bezpečnostním indexu HD_i ukazuje na jasný důvod migrace, tedy že téměř úplná většina osob uprchla do EU z tohoto důvodu.

2.3.8 Guinea-Bissau

2.3.8.1 Vývoj v zemi

Tento malý přímořský stát ležící mezi Senegalem a Guineou je vzhledem ke své rozloze třetí nejmenší v uskupení ECOWAS. Původně portugalská kolonie získala svoji nezávislost až čtrnáct let po „roku Afriky“, tedy v roce 1974. Již před jejím vyhlášením zde měla zásadní vliv politická strana African Party for the Independence of Guinea and Cape Verde (PAIGC), která je aktivní až dodnes. Vlivem historických událostí, především ozbrojeného odporu s cílem získat nezávislost na Portugalsku, byla Guinea-Bissau a Kapverdy v těsné politické jednotě. Ta byla zpřetrhána v osmdesátých letech po převratu a kapverdská odnož PAIGC se oddělila. Úplnou demokratickou tranzici zažívá na počátku devadesátých let, kdy se přesouvá do více stranického systému a jsou vypsány první volby, které vyhrává PAIGC. Tento relativně demokratický start ale nezajistil kýženou stabilitu a země se od června 1998 do května 1999 potáčí v občanské válce způsobené pokusem o puč. Po tomto konfliktu se prezidentského úřadu chopí Kumbala Ialá, v něm však nevydrží a v roce 2003 je

svržen. Období po občanské válce je doprovázeno politickými a hospodářskými problémy umocněnými opětovnými pokusy o převrat a de facto se v nich nachází až dodnes.

Zkraje ledna roku 2012 umírá prezident Malam Sanhá (s partajní příslušností k PAIGC) a jsou vypsány předčasné volby, které jsou s ohledem na výsledky dvoukolové. Ke druhému kolu ale nedojde a v zemi vypukl další ze série převratů a prozatímní prezident a další členové vlády jsou pučisty zatčeni. ECOWAS vyhlašuje sankce a Guinei-Bissau pozastavuje členství. Po dvouleté politické tahanici a nedemokratickému vládnutí dochází k novým volbám, při nichž dosahuje PAIGC značně vysokého výsledku, stejně tak i stranický prezidentský kandidát José Mario Vaz (Election Guide, 2014). Jeho funkční období je ale následkem přílišné obměny premiérů a boji o moc uvnitř nejsilnější strany PAIGC doprovázeno politickým chaosem a paralyzováním parlamentu. Poslední volby konané v roce 2019 neznamenají uklidnění situace a v zemi nadále pokračuje již tak vleklá politická krize. Napjatost spojená s politickou nestabilitou je zvýšena loňským pokusem o puč, při kterém byl během února úřadující prezident Umaro Embaló cílem atentátu ze strany spolubojovníků bývalého admirála Buba Na Tchuta. Některé zdroje říkají, že k tomuto pokusu vede drogová linka, jelikož země je dlouhodobě zatížena značnou toxikriminalitou vytvářející z ní africký „narko-stát“ (King, 2022 nebo Posthumus, 2022). Právě analýza od Brama Posthumuse (2022) dává časté politické násilnosti do spojitosti s podplacenou a dobře situovanou elitou, která politický chaos využívá ke svému obohacení v drogovém byznysu.

Dlouhodobá politická krize, neefektivita vlády a značná úroveň korupce činí spolu s výhodnou geografickou polohou z Guinei-Bissau významného partnera latinskoamerických drogových kartelů, které ji využívají jako překladiště na bohaté evropské trhy. Americká CIA (2023) ji označuje jako křehký stát s rozsáhlou chudobou. Zásadní nedostatky v infrastruktuře (zdravotnictví, školství, veřejné služby) spolu s výrazným růstem populace jsou spolu s politickou nestabilitou nebezpečnou kombinací.

2.3.8.2 *Migrace*

Vlivem značné jazykové příbuznosti je naprostá většina emigrace z Guiney-Bissau zejména do Brazílie a Angoly. I přes to se však v rámci příjezdů do EU občané

tohoto státu objevují: ku příkladu za rok 2021 jich přicestovalo do Francie 1287 (UNHCR, 2023).

Tabulka 8: Migrace z Gunei - Bissau a výpočet migračního koeficientu.

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRi	HDi
2012	1 560	1 604 979	9,72	44,2	34,9
2013	1 954	1 697 753	11,51	46,8	34,3
2014	2 094	1 743 309	12,01	47,1	35,4
2015	2 580	1 788 919	14,42	51,1	34,7
2016	2 832	1 834 552	15,44	48,5	34,9
2017	3 118	1 879 826	16,59	59,1	35,4
2018	2 448	1 924 955	12,72	50,1	36,0
2019	2 619	1 970 457	13,29	49,1	36,8
2020	1 858	2 015 828	9,22	48,9	36,1
2021	2 326	2 060 721	11,29	49,6	36,7

korelace **71,38%** **17,07%**

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

Velmi nízké hodnoty napříč sledovaným obdobím ukazatele HD_i vykazují zanedbatelný vztah, naopak velmi těsný je u politického indexu. Ostatně, Freedomhouse (2022) označuje ve svém reportu Guineu – Bissau za částečně svobodnou s celkovým skóre 43 bodů

2.3.9 Libérie

2.3.9.1 Vývoj v zemi

Země svobody, jak se dá název tohoto státu volně přeložit, byl od poloviny devatenáctého století místem pro osvobozené otroky. Ačkoliv se objevily obavy z možné kolonizace, nikdy k ní nedošlo a Libérie je od svého počátku nezávislá. Moderní historii má však těžce pošramocenou vlivem rozsáhlého vnitřního konfliktu. Na konci osmdesátých let minulého století provádí *warlord* Charles Taylor převrat, kterým spustí dekádu krvavé občanské války. Humanitární krize se pod jeho autoritářským režimem prohlubuje a do zahraničí odchází přes čtvrt milionu obyvatelstva a další půl milión zůstává vnitřně vysídlen (Reid, 2011). Konflikt v Libérii je paralelní s tím probíhajícím v sousední v Sieře Leone, ve kterém Taylor rovněž participoval díky své podpoře povstalecké skupiny. Oba jsou poznamenány značnou brutalitou a využitím dětských vojáků (Záhořík, 2012). Válka je ukončena v roce 2003 podepsáním mírové dohody z Akkry a Taylor následně putuje před mezinárodní tribunál, kde je v roce 2012 za své válečné zločiny odsouzen. Libérie po

této drsné zkušenosti nastupuje na dráhu státní rekonstrukce. Záhořík a kol. (2021) dodává, že přístup na mezinárodní trh s diamanty, který využívaly militantní skupiny stejně tak i Taylor, vytvořil z Libérie a Sierry Leone území s destabilizačním potenciálem.

V roce 2005 je ve volbách zvolena jako prezidentka vůbec první žena v Africe, Johnson Sirleafová, která v úřadu vydržela po dvě funkční období až do roku 2018. Jako nositelka Nobelovy ceny míru se značně zasloužila o obnovu válkou poničené země, ekonomické reformy, zavedení povinné školní docházky a (byť to zní jako klišé) i boj proti korupci. Libérie v roce 2014 čelila epidemie eboly v důsledku které umírá téměř pět tisíc lidí (CDC, 2019). Systém zdravotní péče byl následkem viru přetížen a vyčerpán. Krizi způsobenou epidemií umocnilo snížení cen hlavních liberijských exportních surovin – kaučuku a železné rudy. Následné volby konané v říjnu 2017 znamenají mandát pro bývalého fotbalistu George Weaha. Ačkoliv jej musí potvrdit po několika obviněních nejvyšší soud, lze to považovat za potvrzení zdravé politické alternace mezi dvěma demokraticky zvolenými politiky. Rok předtím OSN ruší všechna embarga, která jsou zbylým dědictvím války. Ze země odchází většina příslušníků mise UNMIL, kteří dohlíželi nad bezpečností. Ta je od tohoto milníku opět plně v zodpovědnosti vládních složek.

Libérie patří mezi státy s vysokou porodností, která dle údajů Světové banky (2023) činí skoro pět dětí na ženu. Poměrně rychlým tempem mládne, k čemuž přispělo i značné snížení kojenecké úmrtnosti. Problémem však přetrvává zvyk v podobě ženské obřízky. Světová zdravotnická organizace (2023) upozorňuje, že se toto týká více než dvou třetin žen. Proces je navíc prováděn za zcela nevyhovujících nesterilních podmínek. Od začátku roku 2022 stejně jako na mnoho jiných západoafrických států dopadají na Libérii vysoké ceny potravin a hospodářský útlum. Dle údajů americké CIA (2023) navíc dochází vlivem působení škůdců ke snížení zemědělské produkce, což ještě více přispívá k posunu velké části obyvatelstva na úroveň chudoby.

Byť zde nejsou zaznamenány teroristické útoky na civilní či státní objekty, lze vysledovat fungování militantních buněk přímo napojených na al-Káidu či Islámský stát. Předmětem zájmu zahraničních zpravodajských služeb je i početná dlouhodobě usazená komunita Libanonců, která bývá spojována s nezákonným obchodem s diamanty, které často končí na blízkém východě buď v područí al-Káidy či

Hizbaláhu (Záhořík, 2021). Problémem je rovněž pirátství, což je nicméně fenomén rozšířený v pobřežních vodách napříč Guinejským zálivem a před nímž mezinárodní námořní úřad varuje (IMA, 2021).

2.3.9.2 Migrace

V migrační oblasti je Libérie určitou zvláštností. Dle údajů UNHCR (2023) došlo k již zmíněnému masovému exodu během občanské války a jednak po roce 2011 zde vyhledalo azyl na 300 000 jedinců z Côte d'Ivoire (k problém ivoirských uprchlíků a občanství viz kapitola 2.2.4). Ti byli nicméně během loňského roku úspěšně repatriováni i v souvislosti s platnou Abidjanskou deklarací upravující podmínky pro osoby bez státní příslušnosti.

Tabulka 9: Migrace z Libérie a výpočet migračního koeficientu

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRi	HDI
2012	2 899	4 331 740	6,69	54,1	40,8
2013	2 644	4 427 313	5,97	52,5	40,4
2014	1 916	4 519 398	4,24	57,8	40,3
2015	1 733	4 612 329	3,76	59,7	40,3
2016	1 854	4 706 097	3,94	59,1	40,5
2017	1 548	4 796 631	3,23	58,3	40,8
2018	1 335	4 889 391	2,73	55,4	41,7
2019	1 246	4 985 289	2,50	53,9	41,6
2020	1 048	5 087 584	2,06	52,8	42,1
2021	1 362	5 193 416	2,62	52,6	42,2
			korelace	1,29%	67,25%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

V současné době se Liberijští uprchlíci na cestě do EU podílí zanedbatelnou měrou, dle Eurostatu (2023) jde o 565 žádostí o mezinárodní ochranu napříč celou EU za loňský rok, kde jasně dominuje Itálie. Spíše než cesta do Evropy je pro Liberijce příznačná migrace do sousedních zemí, zejména do Côte d'Ivoire či nedaleké Ghany (UNHCR, 2023). V případě bezpečnostního důvodu se dá dle výsledků hovořit o středně těsném vztahu.

2.3.10 Mali

2.3.10.1 Vývoj v zemi

Mali je západoafrický frankofonní stát se značnou rozlohou, rozprostírající se od relativně zelených pastvin svého západního výběžku až po pouštní oblast severu. Roku Afriky získává nezávislost po ukončeném krátkém federačním pokusu se

Senegalem, Horní Voltou (Burkinou Faso) a Dahomei (Beninem). Po vyhlášení republiky a působení prvního prezidenta Modiba Keity se po převratu v roce 1968 vlády ujímá armádní poručík Moussa Traoré a z Mali učiní autoritářský režim (Nekola, 2015). Pod jeho rukou je Mali až do dalšího vojenského převratu v roce 1991, který vedl Amadou Toumani Touré. Ten po svržení vlády zavádí novou ústavu a povoluje vícestranický režim. Za první demokratické volby lze považovat ty v roce 1992, které vyhrává Alpha Oumar Konare. Ten svůj post obhájí i ve volbách v roce 1997. Během jeho prvního působení vyplouvají na povrch problémy v severní části země způsobené islámskými povstalci ze skupiny Tuaregů, s kterými ale postupně uzavírá křehký mír. Jan Záhořík (2021) dodává, že Mali je konstitučně od počátku sekulární republika. Nicméně vlivem různých zákazů a upozadění víry měl islám očividně tendenci se více prosazovat, což lze vysledovat na působení různých islámských skupin již od osmdesátých let týkajících se nejen Tuaregů.

Po volbách konaných roku 2002 se prezidentem stává opět Touré. V Mali pokračují hospodářské problémy a konflikty se severskými povstalci. Nespokojenost obyvatelstva roste a během března 2012 dochází k vojenskému převratu. Některé zdroje uvádějí, že cesta k němu byla vydlážděna i díky rostoucí etnické tenzi a přílivu militantních skupin napojených na Al-Káidu, které se sem přesunuli zejména z Libye (CIA, 2023). Tyto ozbrojené skupiny především v severní části země vyhnaly malijskou armádu a vytvořili své základny. Tuarežští povstalci situace promptně využili a vyhlásili severní region (Gao, Timbuktu) za nezávislý stát Azawad. ECOWAS navíc zavedl sankce a v zemi prudce kleslo zásobování potravinami a energiemi, což krizi ve společnosti ještě více prohloubilo.

V prosinci téhož roku se malijská přechodná vláda, zástupci Azawadu a komise ECOWAS sešli, aby vyjednali ukončení této krize. Mezitím však militantní severské skupiny upevňovaly své pozice, což mezinárodní společenství značně zneklidňovalo. Začaly se objevovat názory o možné zahraniční vojenské intervenci, což se nesetkalo s pochopením většiny členů vojenské junty (Alozieuwa, 2013). Až teprve dobytí Konny islamistickými skupinami v následujícím roce vládu rozhoupalo a ta požádala OSN o pomoc. Společná vojenská operace African-led International Support Mission to Mali (AFISMA) pod patronátem ECOWAS začala působit téměř okamžitě. Mise začala zaznamenávat dílčí úspěchy a stát získával část svého území zpět. Povstalci ale přetransformovali způsob boje na partyzánský a zůstali aktivní nadále.

Na rok 2018 byly vypsané prezidentské volby, které byly vzhledem k rovným výsledkům dvoukolové. I přes značné množství problémů spojených s násilnostmi a bezpečnostní zvláštností zvítězil dosavadní prezident Ibrahim Boubacar Keita, který svůj post získal ve volbách v roce 2013. Mali byla nadále doprovázena vleklou hospodářskou a bezpečnostní krizí. V zemi stále působil početný vojenský kontingent vojenské mise s názvem *Barkhane*, které se účastnila i Armáda České republiky. Zlom nastal v roce 2020. Do hlavního města Bamaka vstoupily malijské jednotky a zatčením Keity provedli převrat. Ačkoliv obyvatelstvo tento krok vítalo, mezinárodní společenství podniknuté kroky odsoudilo (USIP, 2020). ECOWAS si uvědomoval vážnost celé situace a zahájil několik jednání, výsledkem kterého byl slib, že do roku 2022 budou vypsané nové volby. Ty se však nekonaly a byly přesunuty na únor 2024. Mali je mezitím v pozici suspendovaného člena. Operace *Barkhane* byla přesunuta do Nigeru a zahraniční vojenské jednotky se ze země během léta 2022 stáhly. Je skutečně několik málo subsaharských zemí, které bývají ve veřejném prostoru zmiňovány tak často, jako právě Mali. Ačkoliv v červenci 2022 zrušil ECOWAS ekonomické sankce i díky tlaku okolních zemí (zejména Senegalu, jenž musel svůj export přerušit), je směřování Mali nadále nejisté i vzhledem k působení Wagnerovy skupiny.

2.3.10.2 Migrace

Dlouhodobě špatná bezpečnostní situace, značná politická nestabilita a hospodářské podmínky mají logicky signifikantní vliv na migraci z Mali, zejména do okolních zemí.

Tabulka 10: Migrace z Mali a výpočet migračního koeficientu

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRi	HDI
2012	6 956	16 514 685	4,21	49,3	42,3
2013	14 184	17 004 033	8,34	48,2	42,3
2014	22 473	17 551 814	12,80	49,8	43,1
2015	20 933	18 112 907	11,56	50,8	43,7
2016	25 299	18 700 106	13,53	51	43,0
2017	28 409	19 311 355	14,71	47,7	43,7
2018	28 281	19 934 298	14,19	45,5	43,5
2019	28 626	20 567 424	13,92	45,3	44,9
2020	20 513	21 224 040	9,66	41,5	44,9
2021	29 105	21 904 983	13,29	40,4	44,8
			korelace	14,53%	49,60%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

UNHCR (2023) upozorňuje, že jen v roce 2012, kdy došlo k převratu, vyhledalo azyl v sousedním Nigeru a Mauretánii 104 tisíc lidí a v roce 2021 bylo toto číslo ještě vyšší (130 tisíc osob). V případě Nigeru, který je součástí západoafrické migrační trasy a v jehož jihozápadním městě Agadez dochází k seskupování migrantů (k tomuto kapitola 1.1), vyplívá otázka, kolik z těchto prvotně vysídlených utečenců se dále přesunulo do EU. Ačkoliv je Niger dlouhodobým strategickým spojencem EU, nedá se na tuto otázku jasně odpovědět. Právě velmi slabý, resp. slabý, korelační vztah nenaznačuje jasné spojení mezi cestou do EU a bezpečností a politickou stabilitou v Mali, což podporuje závěr UNHCR o prvotním hledání azylu v okolních státech.

2.3.11 Niger

2.3.11.1 Vývoj v zemi

Niger se dlouhodobě objevuje na nejnižších příčkách lidského rozvoje (HDI). To je dáno i díky geografickým podmínkám, kdy naprostá většina státu je pokryta pouští. Dle údajů světové banky (2023) je obdělávatelné pouze 15% území. V zemi se prakticky nenachází žádný průmysl a obyvatelstvo je vázáno na samozásobitelské zemědělství. Vlivem značné rozlohy, polohou mezi Nigérií, Burkinou Faso, Mali a Libií a nedostatečně rozvinuté infrastruktury činí z tohoto státu výhodnou křižovátku pro různé skupiny – migrantů i ozbrojenců. Ti se nejčastěji promíchávají v městě Agadez a po dávne historické cestě postupují severně. Jan Záhořík (2021) označuje Niger za nejzranitelnější zemi z celého Sahelu, k čemuž značně napomáhají i shora uvedené faktory.

V minulosti si Niger prošel rozličným politickým vývojem. Dne 3. srpna 1960 vyhláší nezávislost na Francii a již z počátku je patrné, že zásadní změny se nekonají tak jako v jiných afrických zemích (Nekola, 2015). Krátce po samostatnosti se ze země stává one-party state a vojenská diktatura pod vedením Syniho Kountché. Ten v roce 1987 umírá a jeho místo přebírá Ali Seibou. Podobně jako v jiných státech SSA dochází k prvním relativně svobodným volbám až v devadesátých letech. Ty první, konané v roce 1993, přináší prezidenta Mahameneho Ousmana. V úřadu ale dlouho nevydrží a při převratu o tři roky později je nahrazen Barém Mainassarem. Ten je ale zavražděn během dalšího puče. Až ke konci roku 1999 jsou vypsány nové volby, z nichž vychází jako vítěz Mamadou Tandja. Ten v úřadu vydrží po dvě funkční období (Britannica, 2023). Jeho odchod však nebyl jednoduchý, jelikož si nárokoval provedení ústavní reformy, kterou by se z poloprezidentského systému stal plně

prezidentský, což by mu zaručilo i prodloužení doby mandátu. Tandja navíc rozpustil ústavní soud a národní shromáždění. Obyvatelstvo ani zahraničí tyto kroky nepřijalo pozitivně a v zemi vypukla ústavní krize. Reakce na sebe nenechala dlouho čekat a v únoru 2010 je prezident v coup d'état svržen a je jmenována přechodná vláda. Ačkoliv v řadě afrických zemí bylo v minulosti problematické po vojenském převratu vrátit civilní vládu, nigerská junta vypsala volby již na následující rok. Pokojné předání moci civilně složené vládě znamenalo návrat ke křehké demokracii.

Další volby se konaly v roce 2016, v nichž úřadující prezident Mahamadou Issoufou svůj post lehce obhájil. Volby však doprovázela řada kontroverzí, kdy protikandidát Hama Amadou byl zatčen za údajný obchod s dětmi a krátce před jejich konáním byl poslán na léčení do zahraničí. Rovněž bylo zatčeno několik novinářů a domnělých pučistů (Global Security, 2016). Issoufou byl v roce 2020 nahrazen v dvoukolových volbách, jež vyhrál Mohamed Bazoum. Na rozdíl od svého předchůdce Issoufou pokojně odstupuje.

Niger během minulé dekády prožíval mnoho turbulencí. Navzdory mírnému pokroku v hospodářství, kdy za Issoufou došlo ke zlepšení životní situace mnoha Nigeřanů, se naopak ta bezpečnostní ještě více zhoršila. Například v roce 2015 provedla severonigerijská Boko Haram útok na jižní region země a ve svých aktivitách neustala ani po následující období. Americká Development Initiative (2016) eviduje nucené vysídlení přibližně 280 000 osob jako následek několika útoků. Jan Záhořík (2021) dále upozorňuje, že Niger je navíc v současné době ohrožen vzestupem radikálních islamistů ze tří různých skupin – kromě jmenované Boko Haram i Al-Káidou na islámském západě a Islámským státem v západní Africe (ISWA). I přes aktivní zapojení do vojenské skupiny G5 Sahel se v regionu nedaří aktivitu těchto militantních skupin potlačit, své k tomu jistě napomáhají i nedávné události v Burkině Faso a Mali.

2.3.11.2 Migrace

Značná propustnost hranic umožňuje neomezené přesuny příslušníků teroristických organizací. Navíc zde vyvstává otázka, jakou měrou se podílí na radikalizaci migrantů mířících do EU z jiných koutů západní Afriky, popř. v jakém množství jsou mezi skupinami migrantů členové těchto organizací začlenění. Tomuto tématu se celkem široce věnuje pracovní skupina EU s názvem *Radicalisation Awareness Network (RAN)*.

Tabulka 11: Migrace z Nigeru a výpočet migračního koeficientu

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRI	HDi
2012	801	17 954 406	0,45	54,2	40,6
2013	738	18 653 199	0,40	53,7	41,0
2014	891	19 372 014	0,46	54	41,0
2015	1 194	20 128 124	0,59	52,6	41,6
2016	1 190	20 921 743	0,57	52,5	41,2
2017	1 378	21 737 922	0,63	53,8	41,6
2018	1 357	22 577 058	0,60	51,5	41,8
2019	1 644	23 443 393	0,70	51,9	42,2
2020	1 227	24 333 639	0,50	49,2	41,7
2021	1 339	25 252 722	0,53	49,9	41,1
			korelace	22,80%	82,81%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

Ačkoliv Niger vyhlásil v roce 2015 zákaz napomáhání migraci a posunul tuto aktivitu do trestně právní roviny, migrace zde evidentně neklesla (IOM, 2016). To je dáno mj. i tím, že mnoho obyvatelstva postrádá smysl života a jeho směřování. Nedostatek pracovních možností napomáhá využití nelegální migrace jako zdroje obživy - především k převaděčské činnosti. Marginalizovaná mládež aktivně participující na této činnosti je ale problémem všeobecně, nejen v Nigeru.

Ve srovnání s jinými členy ECOWAS má Niger velmi nízká migrační čísla a minimální migrační koeficient. Index HD_i vykazuje těsný vztah s bezpečností a příjezdy do EU. Tedy těch pár jedinců, kteří se rozhodli přesídlit do EU, tak učinilo spíše z bezpečnostního důvodu.

2.3.12 Nigérie

2.3.12.1 Vývoj v zemi

Federativní republika Nigérie je africkým gigantem. Jednak je to díky nejvyššímu počtu obyvatelstva z celého kontinentu, jež se značně rozrůstá (dle údajů CIA činí odhad pro rok 2023 přes 230 milionů) a jednak i nejvyššímu HDP z celé Afriky, přičemž v mnohých případech jeho výše překonává i některé evropské státy, včetně České republiky (World Bank, 2023). Jak právě případ Nigérie dokazuje, nelze považovat výši hrubého domácího produktu za ukazatele bohatství jeho obyvatel. Federální nigerijský statistický úřad (2022) uvádí, že pod hranicí chudoby se zde nachází přibližně 63 procent populace, což je 133 milionů lidí, a i v souvislosti s rekordní nezaměstnaností lze očekávat, že ke zlepšení jen tak nedojde. Přitom má

nepopíratelný rozvojový potenciál. V jeho hlavním městě Abuja sídlí komise ECOWAS, jakožto ústřední orgán tohoto společenství.

Již před získáním nezávislosti na Velké Británii byla Nigérie rozčleněna na dnes již ustálené rozdělení muslimského severu a křesťanského jihu, ačkoliv vlivem vnitrostátní migrace na mnohem rozvinutější jih (zejména Lagos) dochází k mísení různých etnických skupin (Reid, 2011). Obrovská etnická rozmanitost a vzájemná tenze byla jedním ze spouštěčů války v Biafře v letech 1967 až 1970. Z těchto historických zkušeností je v Nigérii nastaveno pravidlo vzájemného zastoupení osob různého vyznání ve vrcholných státních funkcích. Prezidentský a premiérský post obsazují vždy muslim a křesťan. Tématu upřednostňování kandidáta stejné etnické skupiny se věnuje například práce Claire Adidové (2015) v Beninu a její výsledky lze aplikovat de facto i na sousední Nigérii. Ostatně otázka etnicity byla hlavním tématem v mnoha zemích SSA (např. v regionu Casamance v Senegal, ve Rwandě nebo právě ve sporech mezi Hausy a Yoruby). Nigérie po nabytí nezávislosti v roce 1960 se až na výjimky nepřetržitě nachází ve vojenských režimech, které utnou až první svobodné volby. Ty se konají až v roce 1998 po záhadném úmrtí posledního autoritáře Sanyho Abachi. Prezidentského úřadu se ujímá bývalá vojenská hlava státu Olusegun Obasanjo, který svůj post v roce 2003 obhájí. Navzdory všeobecnému zlepšení v místních poměrech se během jeho období začaly objevovat problémy v severních státech, když některé přijaly islámské právo šari'a. V té době se rovněž začíná mluvit o sektě Boko Haram, zejména ve státě Borno.

Od roku 2010 se v prezidentské funkci objevuje charismatický Goodluck Jonathan a problémy v severních státech se projevují naplno. Po mimo soudní popravě vůdce Boko Haram Muhammada Júsufa policejními složkami v roce 2009 se tato sekta transformuje na teroristickou organizaci a začíná s ozbrojenými aktivitami na státní a civilní cíle. Vláda vyhláší nouzový stav a na sever povolává armádu. Prvotně však k valným úspěchům nedochází. Z neschopnosti státu bojovat s touto militantní organizací, která navíc své državy prohlásila za islámský stát, se stává hlavní téma pro následující prezidentské volby. Relativní úspěchy Nigérie zažívá až po společné vojenské intervenci spolu s Kamerunem, Nigerem a Čadem. V roce 2015 bývalá vojenská hlava státu, Muhammadu Buhari, se po volbách ujímá prezidentského postu. Země zažívá recesi způsobenou nízkou cenou ropy, na které je exportně značně závislá. Boko Haram v témže roce slibuje věrnost Islámskému státu (ISIS) a

přejmenovává se na Islámský stát v západní Africe (ISWA). Buhari je po svém druhém období ve funkci vystřídán Bolou Tinubem, který vyhrál nedávné volby v únoru 2023. V Nigérii jsou volby vypisovány pravidelně a země učinila od těch prvních v roce 1999 značný progres. Na rozdíl od jiných již zde zmíněných států ECOWAS dochází k politické alternaci v poklidu a kandidáti většinou nebojkotují výsledky.

V oblasti bezpečnosti je však situace nadále vratká. Zmíněné přetrvávající problémy severu však nejsou jediné. V jižních částech jsou evidovány rovněž aktivní ozbrojené skupiny narušující zejména těžbu ropy. Známé jsou i konflikty mezi pastevci a farmáři v důsledku pokračující desertifikace Sahelu. Na aktivitě stoupá i nacionalistická skupina Domorodí občané Biafry, která se netají separatistickou snahou o vyhlášení samostatného státu. Biaferská válka v šedesátých letech tak očividně v mnoha generacích zanechala jizvy patrné dodnes a dokazuje, jak etnicita dokáže zamíchat kartami.

2.3.12.2 Migrace

Nigerijská migrace vlivem velké populace dosahuje dlouhodobě vysokých čísel, v porovnání s jinými státy SSA. Jak udává výzkum Pew Research (2017), v roce 2017 opustilo zemi jenom do USA více než 348 tisíc Nigerijců.

Tabulka 12: Migrace z Nigérie a výpočet migračního koeficientu

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRi	HDi
2012	17 869	170 075 932	1,05	43,9	45,7
2013	21 033	174 726 123	1,20	43	45,9
2014	29 401	179 379 016	1,64	43,5	46,2
2015	44 586	183 995 785	2,42	45	46,2
2016	66 062	188 666 931	3,50	46,5	46,4
2017	66 611	193 495 907	3,44	43,4	45,8
2018	59 247	198 387 623	2,99	43,9	47,0
2019	62 538	203 304 492	3,08	42,8	48,6
2020	46 610	208 327 405	2,24	42,8	49,8
2021	52 834	213 401 323	2,48	42,9	49,9
korelace				33,45%	19,79%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

Svůj důvod v cestě přes oceán má také to, že některé jihoamerické státy udržují bezvízovou dohodu s Nigérií, např. Kolumbie (Visa Index, 2023). Pro Nigerijce je pak jednodušší vydat se letecky na cestu do některé z těchto bezvízových zemí a poté za využití přepravců pokračovat směrem na sever, kde nelegálně překročí hranice.

I přes to však migrační čísla v EU vykazují větších hodnot v porovnání s ostatními členy ECOWAS, např. Eurostat (2023) udává přes 44 tisíc azylových žádostí jen za rok 2016. To je nicméně logický výsledek ohromné populace. Při srovnání s obyvatelstvem je migrační koeficient relativně nízký, oproti třeba zmíněné Gambii, kde dosahuje až extrémních čísel. Celkově je ale nigerijská emigrace poměrně tradičním jevem. Například World Values Survey se při jednom ze svých dotazování zaměřil právě na tuto zemi, kde v roce 2017 provedl dotazníkové šetření. Více než 65 procent respondentů uvedlo, že emigrace má pozitivní dopad na rozvoj Nigérie.

2.3.13 Senegal

2.3.13.1 Vývoj v zemi

Svoji pozici nezávislého státu získal v roce Afriky 1960 po neúspěšném federálním pokusu s Mali. Na rozdíl od Guiney, která byla Francií za svůj nezávislý postoj Charlesem de Gaullem „potrestána“, zůstal Senegal v těsné spolupráci s bývalou koloniální mocností, což se pozitivně projevovalo v hospodářské a vojenské pomoci (Reid, 2011). Během osmdesátých let utváří federaci s Gambií, známou jako Senegambie, která však neměla dlouhého trvání. Ke konci osmdesátých let prochází politickou krizí, která byla následkem sérií násilností po volbách v roce 1988. V roce 1994 navíc dochází k devalvaci franku o celou polovinu hodnoty. Média hovořila o zradě ze strany Francie. Byla to ale senegalská vláda, která se k ekonomickým reformám odhodlala na základě požadavků Mezinárodního měnového fondu a snížení hodnoty měny o padesát procent byla jedna ze součástí požadované reformy (Creeveey, 1995). Následky byly ale opačné, v zemi vypukly masivní demonstrace a hospodářská situace se zhoršila.

V roce 2000 se konaly prezidentské volby, ve kterých vyhrává Abdoulaye Wade. Jeho zvolením bylo ukončeno dlouhodobé působení socialistické strany. Wade se rozhodl kandidovat i ve volbách v roce 2012 navzdory konstitučnímu omezení na dvě funkční období. Kandidaturu však ústavní soud povolil s odůvodněním, že změna ústavy nastala již během jeho prvního mandátu a je další období je tedy přípustné. Dvoukolové volby však nevyhrál a do čela země se staví Macky Sall (Electoral Geography, 2012). Sallovo působení znamenalo pro Senegal prudký ekonomický rozvoj, ačkoliv jeho postava neskrývala určité kontroverze. Před volbami v roce 2019 došlo k uvěznění hlavního oponenta Khalify Salla, starosty Dakaru, a to na základě obvinění ze zpronevěry. Prezident byl znovuzvolen i díky malému množství

protikandidátů, kteří se netěšili takové podpoře, jako populární Khalifa Sall. Paradoxem celé situace bylo, že ten byl po volbách prezidentem nakonec omilostněn (BBC, 2019). I přes to se však Senegal dá od voleb v roce 2000 označit v kontextu zemí SSA za vyspělou elektorální demokracii a pravidelná politická alternace zde probíhá v poklidu.

Senegal se v minulosti dlouhodobě potýkal se separatistickými tendencemi v regionu Casamance, který s Gambií sdílí severní hranici. Již od počátku osmdesátých let zde probíhal ozbrojený konflikt pod vedením hnutí Movement of Democratic Forces of Casamance (MFDC). Region obývá především etnická skupina Diola a zdejší povstání mělo původ i v jejich vyloučení ze státních služeb (Záhořík, 2012). Intenzita konfliktu v posledních letech naštěstí postupně slábla a v srpnu loňského roku byla podepsána mírová dohoda mezi senegalskou vládou a MFDC (USIP, 2022).

V oblasti lidského rozvoje je za rok 2021 hodnocen jako průměrný. Lze zmínit, že určitý progres byl vykonán například v přístupu obyvatelstva k elektřině, kdy od roku 2000 z 37 procent hodnota stoupla na současných 70 procent (World Bank, 2023). Za poslední dekádu navíc rapidně klesla nezaměstnanost. Senegal se nadále rozvíjí a je označován jako stabilní západoafrický stát (Fragile States Index, 2023).

2.3.13.2 Migrace

Situační Senegal je z hlediska migrace mírně odlišná od ostatních členů ECOWAS. Migrační *push* faktory zde nejsou tak evidentní, jako například v Nigérii či Guinei. Naopak se občané vlivem velmi početné diaspory Senegalců ve Francii snaží do EU stěhovat za využitím legálních cest, např. využitím institutu sloučení rodiny. Senegal je rovněž označen řadou evropských států za bezpečnou zemi původu a s EU dlouhodobě spolupracuje. V roce 2022 došlo k posílení repatriačních dohod neoprávněně pobývajících Senegalců v EU.

Tabulka 13: Migrace ze Senegalu a výpočet migračního koeficientu

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRi	HDI
2012	2 567	13 231 833	1,94	66,1	53,5
2013	4 796	13 595 566	3,53	67,6	54,1
2014	9 007	13 970 308	6,45	68,7	54,5
2015	13 341	14 356 181	9,29	69,1	54,7
2016	15 926	14 751 356	10,80	69	55,9
2017	18 362	15 157 793	12,11	66,9	56,7
2018	15 780	15 574 909	10,13	66,8	57,9
2019	16 187	16 000 781	10,12	67,6	57,6
2020	10 054	16 436 120	6,12	67,3	59,2
2021	13 548	16 876 720	8,03	67,1	58,1
			korelace	30,87%	49,27%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

OCI (2023) upozorňuje, že země je postižena značným výskytem padělaných dokladů a víz. Zisk senegalského pasu, podobně jako např. ghanského, je pro mnoho Afričanů výhodný. Služby převaděčů jsou neskrytě nabízeny na důležitých dopravních tepnách, jelikož tato činnost není postavena mimo zákon. V tomto případě hovoříme o středně těsném vztahu pro bezpečnostní index, pro politický pak jako o nepříliš těsném.

2.3.14 Sierra Leone

2.3.14.1 Vývoj v zemi

Tato malá západoafrická země patří k nejchudším členům ECOWAS. Dle údajů Světové banky (2023) se za loňský rok nachází na jedenácté pozici v celkové příjmové rovině ze všech patnácti členů. V minulosti byla vystavena autoritářské vládě a vleklé občanské válce, podobně jako její sused Libérie, s níž má z historie mnoho společného.

Původně britská kolonie získává svoji nezávislost v roce 1961 a již od své samostatnosti zažívá prosperitu, především díky bohatým nalezištím diamantů (Reid, 2011). O šest let později se konaly všeobecné volby, v nichž uspěla strana All Peoples Congress (APC) a její vůdce Siakou Stevens. Jeho vláda po krátké době sklouzla do politiky neopatrimonialismu a následně oficiálně zavádí jednostranický režim. Z původně zvolené osobnosti se stal autoritář. Z funkce odchází do penze v roce 1985 a jeho strana APC zůstala dále u moci. V roce 1991 v zemi vypuká krutá občanská válka, kdy v březnu toho roku ozbrojená skupina Revolutionary United Front (RUF)

zahajuje povstání proti úřadujícímu prezidentu Josephu Momohovi a vládoucí APC (Záhořík, 2012). Navíc se sem přelévá již probíhající konflikt v sousední Libérii. Právě případ Sierry Leone a Libérie dokazuje, že konflikty v jedné zemi mají potenciál se přenést do těch sousedních.

Dlouhotrvající občanská válka se vyznačovala značnou brutalitou vůči civilnímu obyvatelstvu. Specifikum rovněž tvořilo zapojení dětských vojáků, kterým byly v mnohých případech podávány drogy s cílem vytvořit z nich všehoschopné lidské „stroje“. Tento úpadek celé jedné mladé generace zůstává stigmatem dodnes (Human Rights Watch, 2008). Některé zdroje označují za příčinu této občanské války krizi modernity spuštenou nefunkčností patrimonálního systému (Záhořík, 2021) a některé o něm hovoří jako o *resource based* konfliktu a to díky ovládnutím diamantových nalezišť (De Koning, 2008). V roce 1997 je do země vyslána mise ECOMOG a o dva roky později peacekeepingové jednotky OSN pod označením UNAMSIL. Za konec války se dá považovat rok 2002, kdy došlo k naplnění dohody z Lomé o zastavení akcí a transformaci povstalecké RUF na politickou stranu, válečné zločiny ale nebyly promlčeny.

Během roku 2002 se v zemi konají volby, z nichž vychází vítězně již úřadující prezident Alhaji Ahmad Tejan Kabbah. Země se začala vzpamatovávat. Poválečné rekonstrukci pomohlo i odpouštění zahraničních dluhů. V roce 2012 byl opětovně zvolen Ernest Bai Koroma se stranickou příslušností k APC a pokračují ekonomické reformy ve snaze zlepšit hospodářství. Pokrok byl však narušen o dva roky později vypuknutím epidemie eboly, která zasáhla západní Afriku. K rozmachu tohoto onemocnění pomohla i nedostatečná infrastruktura díky stále se zmáhajícímu hospodářství. Virem se nakazilo přes 14 000 obyvatel, z nichž zemřelo téměř 4 tisíce (CDC, 2016). Prezidentu Koromovi mezitím funkční období končí a vlivem ústavní restrikce na typické dvě je mu znemožněno opětovně kandidovat. V roce 2018 se po dvoukolových volbách úřadu ujímá Julius Maada Bio. Ačkoliv APC vznesla obvinění z volebního podvodu, byl Bio řádně do funkce ustanoven a politická alternace probíhá v poklidu (Al Jazeera, 2018).

Sierra Leone se během roku 2022 potýká s řadou násilných protestů, které mají podobný kontext jako v jiných zemích ECOWAS – zhoršené ekonomické podmínky. Po úmrtí několika protestujících a příslušníků bezpečnostních složek vláda v srpnu 2022 vyhlásila zákaz vycházení, čímž však přilila olej do ohně, přičemž naprostá

většina těchto úmrtí nebyla řádně vyšetřena (Amnesty International, 2023). Z údajů Světové banky (2023) vyplývá, že v Sierra Leone se pod hranicí chudoby nachází více než polovina obyvatelstva. V zemi má navíc jen 26 procent obyvatelstva přístup k elektřině a 63 procent k pitné vodě (World Bank, 2023). Situaci navíc sužovaly bleskové povodně v loňském roce, problémem je i odlesňování a nelegální vývoz dřevin. Jan Prouza (2015) dává stabilitu západoafrických států do souvislosti se životním prostředím a schopností redistribuovat zdroje, kam beze sporu patří i zajištění základních potřeb. Riziko je zde o to více umocněno stále velkým výskytem zbraní a možností ovládnutí nerostných nalezišť, což by mělo jasný negativní důsledek na stabilitu celého regionu (Záhořík, 2021).

2.3.14.2 Migrace

V minulosti byly velké migrační vlny vyvolány konfliktem a negativními dopady v životním prostředí (OCI, 2023).

Tabulka 14: Migrace ze Sierry Leone a výpočet migračního koeficientu

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRI	HDI
2012	4 152	6 788 587	6,12	53,2	36,9
2013	3 532	6 964 859	5,07	52,5	37,9
2014	3 397	7 140 688	4,76	52,1	38,9
2015	3 409	7 314 773	4,66	53,8	38,8
2016	4 383	7 493 913	5,85	54,3	39,6
2017	5 204	7 677 565	6,78	55,4	40,3
2018	4 403	7 861 281	5,60	57,1	41,7
2019	4 341	8 046 828	5,39	56,8	43,6
2020	3 823	8 223 970	4,65	57,7	42,2
2021	4 811	8 420 641	5,71	57,6	44,9
			korelace	12,56%	1,37%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

S ohledem na migrační koeficient se dá hovořit o silnější emigraci. Provedeným šetřením se však nepodařil prokázat vztah mezi migrací do EU, politikou a bezpečností.

2.3.15 Togo

2.3.15.1 Vývoj v zemi

Tato malá západoafrická země se od 16. století zapsala do historie pod neoficiálním názvem jako Pobřeží otroků. Záhy se nad její koloniální nadvládou postupně vystřídal Portugalcko, Nizozemí, Francie, Británie a Německo, aby následně byla rozdělena mezi Francii a Británii po první světové válce. V roce Afriky

získala nezávislost, avšak krátce po jejím vyhlášení zažila násilné povstání, které bylo rovněž první ze všech v západoafrických zemích (Nekola, 2015). V roce 1967 se po masových protestech moci chopil Étienne Gnassingbé Eyadéma a pod jeho autoritářskou vládou stát zůstal po téměř čtyři dekády. Ihned po získání prezidentské funkce přetvořil ústavu a z Toga učinil typický jednostranický režim. V průběhu jeho vládnutí došlo ke znárodnění fosfátových nalezišť, což zvýšilo státní příjmy. Ačkoliv bylo vypsáno několik voleb, Eyadéma v nich pravidelně obdržel naprostou většinu hlasů (Election Guide, 2023). Jeho úmrtím v roce 2005 končí jedna dlouhá éra politického dinosaura.

Na prázdné místo byl ale urychleně věrnou armádou dosazen jeho syn Faure Gnassingbé. Krátce na to byl jeho post potvrzen ve volbách, které nebyly ale označeny za férové (OCHA, 2005). Následkem toho vypukla řada násilných demonstrací a střetů, což si vyžádalo na 790 lidských životů a několik tisíc uprchlíků. Došlo k ustanovení přechodné vlády. Až teprve parlamentní volby v roce 2007 nastartovaly relativně demokratické směřování Toga a uklidnění situace, reformy však nadále postupovaly velmi pomalu. V roce 2010 se konaly prezidentské volby a díky předchozí zkušenosti byly monitorovány ze strany ECOWASu, Africké unie a Mezinárodní frankofonní organizace. V nich opětovně vyhrál Faure Gnassingbé a ty už byly označeny za férové a spravedlivé (Niang, 2013). Další volby se pravidelně konaly po pěti letech a ve všech opakovaně zvítězil již úřadující prezident. Dle čl. 62 tožské ústavy (platné od roku 1992) byla prezidentu umožněna opakovaná kandidatura. Gnassingbé tak v prezidentském úřadu zůstal nadále, v posledních volbách v roce 2020 obdržel přes 70 procent hlasů (Africa Center, 2020).

Ještě před konáním těchto voleb vypukla v roce 2019 řada protestů a Gnassingbé připustil možnou ústavní změnu. Ta přinesla limit v podobě omezení na dvě funkční období, nicméně bez retroaktivity. Díky tomu tak současný prezident může zastávat úřad až do roku 2030. S výjimkou sedmi let po získání nezávislosti a krátkého přechodného období v roce 2005 je tato malá západoafrická země řízena jedinou rodovou linií přes půl století. Přitom však reakce obyvatelstva na politickou situaci nenaznačuje, že by docházelo k plnému konsenzu napříč celou společností.

Od roku 2017 v Togu pravidelně propukají demonstrace a nepokoje, většinou organizovaných nespokojenými opozičními skupinami. Často dochází k zatýkáním opozičních představitelů či kritiků režimu. Korupce je všeobecně značně rozšířena a

bezpečnostní složky podfinancovány. Navíc disponují značnými pravomocemi a objevují se i situace svévolného omezování osobní svobody ze strany policie (Freedom House, 2022).

Po dlouhou dobu bylo Togo ušetřeno řádění militantních skupin působících v některých částech západní Afriky. Jejich rozmach se však od loňského roku nevyhnul ani jemu. V květnu 2022 bylo u hranic s Burkinou Faso přepadeno kontrolní stanoviště, kde při boji padlo osm tožských vojáků. V červenci téhož roku poté ozbrojená skupina zaútočila v prefektuře Kpendjal na severu na civilisty a způsobila značný zmatek (OCHA, 2022). Armáda při jedné operaci následně zastřelila sedm mladistvých v domnění, že bojuje s džihádisty (Africa News, 2022). Vláda poté vyhlásila nouzový stav. Zvyšující se tenze, zejména v severním regionu vyvíjí značný tlak na tento chudý stát, s již tak nedostatečnou infrastrukturou.

2.3.15.2 Migrace

OCI (2023) uvádí, že za většinou migrace z Toga stály politicky motivované nepokoje či ekonomické důvody. Poměrně velká část obyvatelstva vyhledává nové možnosti v sousední vyspělé Ghaně, dle údajů UNHCR (2023) to bylo 3 407 osob v pozici uprchlíků v roce 2022. Pracovní migrace je však mnohem vyšší (OSN, 2023).

Tabulka 15: Migrace z Toga a výpočet migračního koeficientu

Rok	Migrace EU	Populace	Mk	SRi	HDi
2012	7 962	6 926 635	11,49	50,1	42,7
2013	5 551	7 106 229	7,81	50,5	42,9
2014	5 377	7 288 383	7,38	51,1	42,8
2015	5 391	7 473 229	7,21	51,1	45,4
2016	5 271	7 661 354	6,88	50,9	44,5
2017	5 110	7 852 795	6,51	49,4	46,5
2018	4 573	8 046 679	5,68	49,9	46,9
2019	3 896	8 243 094	4,73	50,4	49,8
2020	3 829	8 442 580	4,54	50,7	52,2
2021	4 145	8 644 829	4,79	50,8	51,4
			korelace	10,88%	82,19%

Zdroj: Autor dle Ibrahim Index (2023), UN Population Division (2023), UNHCR (2023) a Eurostat (2023).

Někteří se i tak vydávají na dlouhou a náročnou cestu do Evropy. Eurostat (2023) například uvádí 450 azylových žádostí v roce 2021 a 600 v tom následujícím. Data vykazují silný korelační vztah u bezpečnostního faktoru s migrací.

Závěr

Migrace je komplexní záležitost vyžadující neustálé zkoumání, jelikož má logické dopady nejen na země původu těch jedinců, kteří se rozhodli k odchodu, ale samozřejmě také na cílové destinace, a to zejména na administrativu a s tím související státní rozpočty. Rovněž má nepopíratelný potenciál odrážet se v politické stabilitě a to zejména tím, že může být spojována s vyšší aktivitou populistů a extrémistů nabízející jednoduchá řešení, což se ukazuje především v poslední době. Stranou tedy samozřejmě nemůže zůstat ani otázka kriminality a dopadů na pracovní trh. Predikce vývoje migračních čísel je do značné míry reálná, nicméně jak historie dokazuje, skokové vlny dokáží i překvapit. Je proto důležité neustále hodnotit ty faktory, které v minulosti motivovaly obyvatelstvo k přesídlení, a to i v souvislosti s geografickou polohou dotčených regionů – tedy domácího a cílového.

Tato diplomová práce si stanovila za cíl ověřit tu nejzákladnější premisu emigrace, a tou je bezpečnost, resp. její absence. K jejímu pojetí bylo přistupováno v Buzanovském duchu, tedy v jejím rozdělení na sektory. A to se jevílo jako klíčové. Druhým faktorem, který byl za předmětné období u jednotlivých členů ECOWAS sledován, byla politická stabilita. Tento pojem, obdobně jako mnoho jiných z politologické „branže“, má několik přístupů, které zde byly zmíněny. Výzkum byl rozdělen na kvalitativní, v podobě případových studií všech členských států ECOWAS, a kvantitativní, v němž bylo provedeno srovnání politických a bezpečnostních indexů. K tomuto byly využity data z Mo Ibrahim Foundation, které hodnotí přes 300 ukazatelů a vytváří tak kompletní vzhled do afrických vlád. Vzhledem k tomu, že vychází ze specifičnosti tohoto kontinentu, jeví se jako obzvláště užitečné pro hodnocení vlivu na cestu do tak vzdálené destinace, jakou je právě EU. Ta je zejména v poslední dekádě pod zvýšeným náporům přistěhovalců především tam, kde má svoji vnější schengenskou hranici – pozemní nebo námořní. Jak ale výzkum ukázal, netvoří příjezdy občanů ECOWAS zásadní skupinu, vyjma Nigerijců, u nichž se dá hovořit o zažitém řešení životní situace⁵.

Aby byly výsledky „férové“ i pro malé státy, byl utvořen migrační koeficient M_k , který umožnil jejich komparaci vzhledem k velikosti populace. Zde však vystála

⁵ Viz kapitola 2.3.12

otázka, jak zjistit počet obyvatel. Tento problém se ale obecně týká většiny afrických států a je primárně způsoben nedostatkem v základních státních registrech, zejména evidenci obyvatelstva. V některých případech, kde jsou historicky usídleny kočovné kmeny (např. v Mali), je sčítání obyvatel o to složitější. Tato situace je navíc umocněna faktem, že mnoha uprchlíků cestuje bez dokladů totožnosti a určit jejich skutečnou státní příslušnost je pro pohraniční a azylové složky velmi náročné. Někteří z nich ani žádné doklady nikdy vydané neměli, jiní zase mohou svoji identitu cíleně zakrývat. Například Nigérie má velmi zjednodušené metody získání občanství, mnohdy stavěné na prohlášeních před soudy a potvrzených jinými, kteří již občany jsou (kapitola III Nigerijské ústavy). Díky absenci systémů registru obyvatel a zjednodušeným postupům při získání státních příslušností vzniká riziko dvojích identit. Toto potenciální zkreslení s domnělou státní příslušností by však díky přepočtu na migrační koeficient nemělo mít tak zásadní dopad, jelikož jeho cílem byla korelace vztahu migračních *push* faktorů. Konkrétní počty obyvatelstva tak byly převzaty z populační sekce OSN. V tomto bodě je zásadní zmínit, že všechny hodnocené státy vykázaly stálý populační růst, který byl v mnohých případech skokový – například v Senegalu, který se mezi lety 2012 až 2021 rozrostl z 13,2 miliónů obyvatel na 16,9 miliónů. Tento silný demografický tlak bude zcela jistě do budoucna představovat zásadní výzvu nejen pro všechny státy SSA, ale právě i pro EU.

Tabulka 16: Porovnání výsledků.

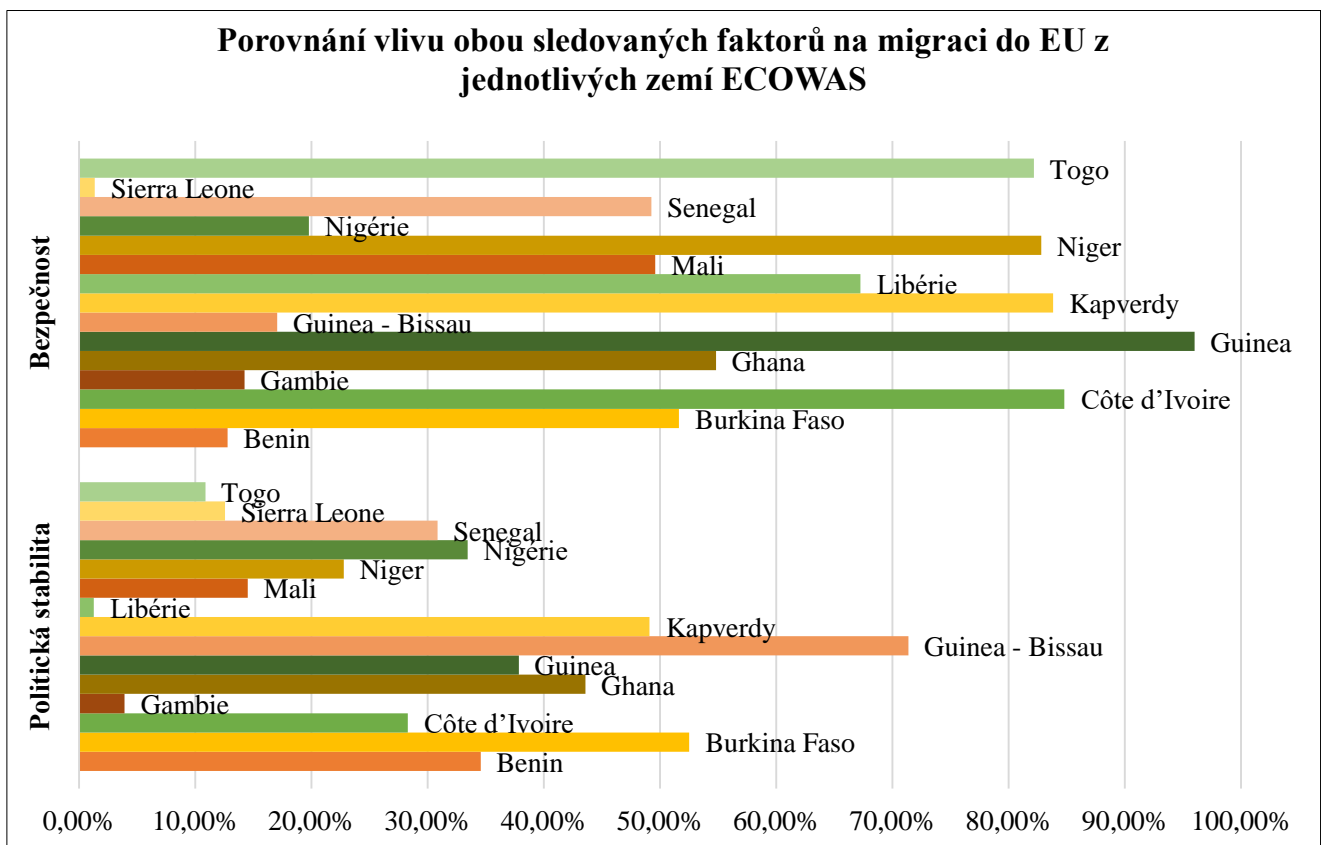
Země	Ø hodnoty indexů		Migrace z důvodu	
	SRI	HDI	SRI	HDI
Benin	62,57	49,79	34,57%	12,80%
Burkina Faso	59,82	48,76	52,52%	51,64%
Côte d'Ivoire	55,88	47,60	28,29%	84,81%
Gambie	52,87	50,96	3,93%	14,24%
Ghana	68,05	56,70	43,59%	54,83%
Guinea	42,14	41,93	37,85%	96,00%
Guinea - Bissau	49,45	35,52	71,38%	17,07%
Libérie	55,62	41,07	1,29%	67,25%
Mali	46,95	43,62	14,53%	49,60%
Niger	52,33	41,38	22,80%	82,81%
Nigérie	43,77	47,15	33,45%	19,79%
Senegal	67,62	56,22	30,87%	49,27%
Sierra L.	55,05	40,48	12,56%	1,37%
Togo	50,49	46,51	10,88%	82,19%

Zdroj: Autor dle výzkumu.

Tabulka č. 16 sumarizuje výsledky. Na levé straně jsou uvedeny průměrné hodnoty sledovaných faktorů a na pravé korelační vztahy s migrací. Byť se může průměrná hodnota jevit jako zkreslující, jelikož postrádá hodnocení tendence, pro explanaci výsledků zde bude dostačující. V části *Migrace* v případových studiích bylo provedeno zhodnocení u všech států s uvedením konkrétních čísel.

V některých případech (Senegal, Guinea, Côte d'Ivoire) byla cílová destinace Francie. Rovněž vysoká přistěhovalecká čísla vykazovala i Itálie, ale to pouze z dat prvotních příjezdů a prvotních azylů, a to díky své poloze. Více než 50procentní, a tedy středně silný korelační vztah, měly z důvodu bezpečnosti ve sledovaném období tyto státy: Guinea, Côte d'Ivoire, Niger, Togo, Libérie, Ghana a Burkina Faso (7 z 15, v tabulce 16 zvýrazněno červeně). V oblasti politické stability pak: Guinea-Bissau a Burkina Faso (2 z 15, v tabulce 16 zvýrazněno fialově). Níže uvedený graf č. 1 sumarizuje zjištěné hodnoty.

Graf 1: Porovnání výsledků.

Zdroj: Autor dle výzkumu.

Určitým překvapivým premiantem v emigraci je Gambie. Tu ročně ve sledovaném období opustilo přibližně jedno procento populace. Provedeným

výzkumem se však nepodařilo zjistit vztah mezi cestou do EU a politickou stabilitou a bezpečností. Naopak třeba Guinea vykazovala dlouhodobě špatné výsledky v oblasti bezpečnosti a nedávný státní převrat navíc způsobil i zhoršení politických poměrů. Extrémně těsný korelační vztah mezi migrací a bezpečností (96 procent) v této zemi ukazuje na jasný důvod. Naopak tam, kde by se dalo očekávat uprchlictví vzhledem k dlouhodobě špatné bezpečnostní situaci – v Sierra Leone – je vztah zanedbatelný (1,37 procent). Zde je nicméně nutné dodat, že je zde zkoumán vliv na cestu do EU. Z dat UNHCR (2023) vyplývá, že Sierra Leone dlouhodobě lidé opouští, ale spíše do okolních zemí. Za jistou migrační „stálici“ se dá považovat Nigérie. Tu ročně opustí desetitisíce lidí jenom do EU.

Lze tedy dojít k závěru, že samotná politická stabilita států ECOWAS má zanedbatelný vliv na migraci do EU. Oproti tomu bezpečnost se dá již považovat za určitý migrační hybatel, avšak očividně nejde o jediný. Pro potřeby této práce byl tento pojem vystaven na několika pilířích dle popsaných přístupů Kodaňské školy, tedy nejen jako ohrožení života či zdraví v daném okamžiku, ale i jako v déle trvajícím období, kde se riziko ohrožení kumuluje vlivem absence potravin, lékařského ošetření či pracovních možností. Je to bezesporu souhrnný pojem.

Potvrdilo se tedy to, co zde již bylo uvedeno a na co upozorňuje i UNHCR, a sice že prvotní útěk před bezprostředním nebezpečím nemíří do tak vzdálené destinace, jakou je území EU, ale do okolních bezpečnějších států. To má svůj důvod především ve fyzické a finanční náročnosti cesty, již musí uprchlíci ze SSA podstoupit. Absolutní většina, která do Evropy dorazí, se řadí do kategorie neregulérních příjezdů. A i přes to to jsou zlomková čísla těch, kteří se rozhodli k odchodu, neboť mnoho z nich zůstane uvězněno v Tunisku či Libyi a Evropy nikdy nedosáhne. Vždy je tedy nutné hodnotit přímé ohrožení života v důsledku ozbrojených konfliktů a nepřímé (pozvolné) ohrožení, které vzniká dlouhodobými nedostatky v základní infrastruktuře (zdravotnictví, potraviny, školství, pracovní příležitosti).

ECOWAS má před sebou velké množství výzev, které prověří jeho pevnost fungování a realizaci komisí představené vize. Těmito jsou primárně opětovné stoupání aktivit militantních skupin, pokračující environmentální problémy, silný populační růst, vysoká inflace a s tím spojené pracovní (ne)příležitosti a samozřejmě vratké vlády některých členů, jež jsou svrhovány vojenskými převraty. Jak bylo na výsledcích výzkumu ukázáno, tak jak postupovala úroveň států v zajištění

bezpečnosti, tak postupovala i migrace. A je otázkou co se stane s těmi jedinci, kteří naleznou útočiště v rozvinutých a bezpečných zemích evropské sedmadvacítky a jaká bude jejich motivace k návratu, pokud zmíněné problémy budou přetrvávat či se prohlubovat.

Seznam literatury

- Anderson, B. a Blinder, S. (2017). *Who Counts as a Migrant? Definitions and their Consequences*. Oxford: Oxford university press.
- Ake, C. (1975). *A Definition of Political Stability*. New York: Comparative Politics.
- Alozieuwa, S.H.O. (2012). *The March 22: 2012 coup in Mali: Lessons and Implications for Democracy*. Dostupné z URL: <https://www.jstor.org/stable/48602751>
- Behr, M. a Gober, P. (1982). *When a residence is not a house: examining residence-based migration definitions*. Philadelphia: The Professional Geographer.
- Buzan, B. (1997). *Security: A New Framework For Analysis*. Londýn, Lynne Rienner Publishers Inc.
- Creevey, L. (1995). *Devaluation of the CFA Franc in Senegal: The Reaction of Small Businesses*. Cambridge: The Journal of Modern African Studies.
- De Koning, R. (2008). *Resource–conflict links in Sierra Leone and the Democratic Republic of the Congo*. Solna: Stockholm International Peace Research Institute.
- Dimitradi, A. (2022). *Migration and Asylum in Tunisia: Domestic Interests, External influences and Policy Outcomes*. Berlín: Global Public Policy Institute.
- Fiala, V. (2013). *Politické strany Afriky, Asie a Latinské Ameriky: Rysy politického stranictví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Huntigton, S (1997). *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers.
- Hurwitz, L. (1973). *Contemporary Approaches to Political Stability*. New York: City University of New York.
- Issacharoff, L. (2008). *Keeping the peace in a tense election: Ghana*. Princeton: Princeton University Press.
- King, I. (2022). *Africa's Narco-State: An Attempted Coup and Drug Trafficking in Guinea-Bissau*. Cambridge: Harvard International Review.
- Mátl, V. (2016). *Po stopách Keltů v Čechách*. Praha: XYZ Publishing.
- Nekola, M. (2015). *Diktátoři černého kontinentu*. Praha: Nakladatelství Libri.
- Posthumus, B. (2022). *Analysis: In Guinea Bissau, April brings reminders of instability*. Dostupné z URL: <https://www.aljazeera.com/features/2022/4/21/analysis-in-guinea-bissau-april-brings-reminders-of-instability>

Prouza, J. (2015). *Sekyra zapomíná, strom si pamatuje: environmentální hrozby v západní Africe*. Praha: The Journal of Culture.

Reid, R.J. *Dějiny moderní Afriky* (2011). Praha: Grada Publishing.

Sartori, G. (1995). *How Far Can Free Government Travel*. Washington: Journal of Democracy.

Urbański, M. (2022). *Comparing Push and Pull Factors Affecting Migration*. Varšava: Road and Bridge Research Institute.

Záhořík, J. (2012). *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum.

Záhořík, J. (2021). *Africké století*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad.

Použité prameny

33 civilians killed in Burkina Faso ‘terrorist’ attack (2023, květen 14.) *The Guardian*.

Dostupné z URL: <https://guardian.ng/news/world/33-civilians-killed-in-burkina-faso-terrorist-attack/>

Africa Center (2020). *Examining Togo’s Implausible Election Results*. Dostupné z URL: <https://africacenter.org/spotlight/togo-implausible-election-results/>

Akademie věd České republik (2017). *Sociologický slovník: Migrace*. Dostupné z URL: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Migrace>.

Amnesty International (2023). *Sierra Leone: Seven months after August’s protests which turned violent in some locations, no justice yet for those injured or the families of those killed*. Dostupné z URL: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/03/sierra-leone-seven-months-after-augusts-protests-which-turned-violent-in-some-locations-no-justice-yet-for-those-injured-or-the-families-of-those-killed/>

Britannica (2022). *Burkina Faso Independence*. Dostupné z URL: <https://www.britannica.com/place/Burkina-Faso/Independence>

Britannica (2022). *Niger Independence*. Dostupné z URL: <https://www.britannica.com/place/Niger/Independence>

Burkina Faso: Presidential Election Candidates: Internal Developments. *Africa Research Bulletin* (listopad 2010).

Centers for Disease Control and Prevention (2019). *2014-2016 Ebola Outbreak in West Africa*. Dostupné z URL: <https://www.cdc.gov/vhf/ebola/history/2014-2016-outbreak/index.html>

Central Intelligence Agency (2023). *Benin*. Dostupné z URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/benin/>

Central Intelligence Agency (2023). *Mali*. Dostupné z URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/mali/>

Commonwealth Secretariat (2012, únor 14.) *The Gambia Presidential Election 2011: Final Report [tisková zpráva]*. Dostupné z URL: <https://thecommonwealth.org/news/gambia-presidential-election-2011-final-report>

Development initiatives (2016). *Boko Haram attacks in Diffa, Niger*. Dostupné z URL: <https://devinit.org/resources/boko-haram-attacks-in-diffa-niger/>

ECOWAS Commission Press Office (2022, červen). *ECOWAS Vision 2050 [tisková zpráva]*. Dostupné z URL: https://ecowas.int/special_post/vision-2050/

Election Guide (2014). *Election for Bissau-Guinean Presidency*. Dostupné z URL: <https://www.electionguide.org/elections/id/2791/>

Election Guide (2023). *Election for Togolese Presidency 2008*. Dostupné z URL: <https://www.electionguide.org/elections/id/1763/>

Electoral Geography (2012). *Senegal. Presidential Election 2012*. Dostupné z URL: <https://www.electoralgeography.com/new/en/countries/s/senegal/1239.html>

Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (2022). *Strategic Risk Analysis*. Varšava, FRONTEX Risk Analysis Unit.

Evropská komise (2023). *Glosář Evropské unie*. Dostupné z URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/irregular-migration_en

Evropský podpůrný azylový úřad (2021). *Safe country of origin concept in EU+ countries*. Dostupné z URL: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/EASO-situational_update-safe_country_of_origin-2021.pdf

Evropský policejní úřad (2016). *Situation Report - Trafficking in human beings in the EU*. Haag: EUROPOL.

Ex-Guinea military ruler goes on trial for 2009 stadium massacre (2022, září 28.). *Al Jazeera*. Dostupné z URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/9/28/ex-guinea-military-ruler-goes-on-trial-for-2009-stadium-massacre>

Five rangers, one soldier killed in Benin park ambush (2022, únor 10.) *Al Jazeera*. Dostupné z URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/10/five-rangers-one-soldier-killed-in-benin-park-ambush>

Fragile States Index (2023). *Senegal*. Dostupné z URL: <https://fragilestatesindex.org/country-data/senegal>

Freedome House (2022). *Cabo Verde*. Dostupné z URL: <https://freedomhouse.org/country/cabo-verde/freedom-world/2022>

Freedome House (2022). *Togo*. Dostupné z URL: <https://freedomhouse.org/country/togo/freedom-world/2022>

Generální ředitelství EU pro komunikaci (2021, prosinec 1.) *EU-Afrika: Investiční balíček Global Gateway* [tisková zpráva]. Dostupné z URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/global-gateway/eu-africa-global-gateway-investment-package_cs#dokumenty

Global Organized Crime Index (2023). *Senegal*. Dostupné z URL: <https://ocindex.net/country/senegal>

Global Organized Crime Index (2023). *Sierra Leone*. Dostupné z URL: https://ocindex.net/country/sierra_leone

Global Organized Crime Index (2023). *Togo*. Dostupné z URL: <https://ocindex.net/country/togo>

Global Security (2016). *Niger - 2016 Election*. Dostupné z URL: <https://www.globalsecurity.org/military/world/africa/ne-politics-2016.htm#>

Human Rights Watch (2008). *Coercion and Intimidation of Child Soldiers to Participate in Violence*. Dostupné z URL: https://www.hrw.org/news/2008/04/16/coercion-and-intimidation-child-soldiers-participate-violence#_Sierra_Leone

Chinese cooperation strengthens security in Angola and Cabo Verde (2020, leden 14.) *Further Africa*. Dostupné z URL: <https://furtherafrica.com/2020/01/14/chinese-cooperation-strengthens-security-in-angola-and-cabo-verde/>

International Maritime Organization (2021). *IMO calls for further action to address Gulf of Guinea piracy* [tisková zpráva]. Dostupné z URL: <https://www.imo.org/en/MediaCentre/PressBriefings/pages/GulfOfGuineaMay2021.aspx>

Ivory Coast election: Alassane Ouattara wins amid boycott (2020, listopad 3.) *BBC*. Dostupné z URL: <https://www.bbc.com/news/world-africa-54778200>

Mezinárodní organizace pro migraci (2019). *International migration law - Glossary on Migration*. Dostupné z URL: <https://publications.iom.int/books/international-migration-law-ndeg34-glossary-migration>

Ministerstvo vnitra České republiky (2023). *Glosář Odboru azylové a migrační politiky*. Dostupné z URL: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>.

Nigeria National Bureau of Statistics (2022, listopad 17). *Nigeria Launches its Most Extensive National Measure of Multidimensional Poverty* [tisková zpráva]. Dostupné z URL: <https://nigerianstat.gov.ng/news/78>

Pegg, D. Gambian ex-president ‘stole almost \$1bn before fleeing country’ (2019, březen 27.) *The Guardian*. Dostupné z URL: <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/27/gambias-ex-president-stole-almost-1bn-before-fleeing-country>

Rodrigues, J. (2021, říjen 18.). *Opposition candidate Neves wins Cape Verde election*. Reuters. Dostupné z URL: <https://www.reuters.com/world/africa/opposition-candidate-neves-wins-cape-verde-election-2021-10-18/>

Senegal election: President Macky Sall wins second term (2019, únor 28.) *BBC*. Dostupné z URL: <https://www.bbc.com/news/world-africa-47400711>

Sierra Leone opposition leader wins presidential election runoff (2018, duben 5.) *Al Jazeera*. Dostupné z URL: <https://www.aljazeera.com/news/2018/4/5/sierra-leone-opposition-leader-wins-presidential-election-runoff>

The Global Economy (2023). *Political Stability*. Dostupné z URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_political_stability/

The United States Institute of Peace (2020). *Five Things to Know About Mali’s Coup*. Dostupné z URL: <https://www.usip.org/publications/2020/08/five-things-know-about-malis-coup>

The United States Institute of Peace (2022). *In Senegal’s War-Torn Casamance, a Dialogue Builds Stability*. Dostupné z URL: <https://www.usip.org/publications/2022/08/senegals-war-torn-casamance-dialogue-builds-stability>

The World Bank Group (2023). *Senegal*. Dostupné z URL: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx>

The World Bank Group (2023). *Sierra Leone*. Dostupné z URL: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx>

Tiskové oddělení Ministerstva zahraničních věcí Španělska (2023, březen 16). *Spain and West African countries address common challenges and shared opportunities* [tisková

zpráva]. Dostupné z URL:

https://www.exteriores.gob.es/en/Comunicacion/NotasPrensa/Paginas/2023_NOTAS_P/20230316_NOTA017.aspx

Togo changes law to let president stand for two more terms (2019, květen 9.). *Al Jazeera*.

Dostupné z URL: <https://www.aljazeera.com/news/2019/5/9/togo-changes-law-to-let-president-stand-for-two-more-terms>

Togolese army admits killing seven civilians by mistake (2022, červenec 15.) *Africa News*.

Dostupné z URL: <https://www.africanews.com/2022/07/15/togolese-army-admits-killing-seven-civilians-by-mistake/>

Trading Economics (2022). *Ghana GDP*. Dostupné z URL:

<https://tradingeconomics.com/country-list/gdp?continent=africa>

Trading Economics (2022). *Nigeria Unemployment Rate*. Dostupné z URL:

<https://tradingeconomics.com/nigeria/unemployment-rate>

UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (2005). *Togo: Human rights group says 790 killed, 4,345 hurt in election violence*. Dostupné z URL:

<https://reliefweb.int/report/togo/togo-human-rights-group-says-790-killed-4345-hurt-election-violence>

UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (2022). *Togo - Civilians killed in an attack in the North*. Dostupné z URL: <https://reliefweb.int/report/togo/togo-civilians-killed-attack-north-dg-echo-media-echo-daily-flash-16-july-2022>

United Nations Development Programme (2023). *Human Development Index HDI*.

Dostupné z URL: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>

United Nations International Children's Emergency Fund (2023). *Children in Sahel*.

Dostupné z URL: <https://www.aljazeera.com/news/2023/3/17/10-million-children-in-central-sahel-in-need-of-humanitarian-aid>

United Nations Office on Drugs and Crime (2023). *UNODC expertise helps Ghana combat migrant smuggling*. Dostupné z URL:

<https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2023/February/unodc-expertise-helps-ghana-combat-migrant-smuggling.html>

Úřad pro publikace EU (2007). *Nariadení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 862/2007 ze dne 11. července 2007*. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/>.

Visa Index (2023). *Nigeria passport visa free countries 2023*. Dostupné z URL:

<https://visaindex.com/visa-requirement/nigeria-passport-visa-free-countries-list/>